תנ״ך · אחרונים · מנחת שי · נביאים

מנחת שי על ירמיהו

רבי ידידיה שלמה רפאל נורצי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מנחת שי על ירמיהו

רבי ידידיה שלמה רפאל נורצי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מנחת-שי-על-ירמיהו/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 7
פרק ד 8
פרק ה 10
פרק ו 11
פרק ז 12
פרק ח 14
פרק ט 15
פרק י 16
פרק יא 17
פרק יב 18
פרק יג 18
פרק יד 19
פרק טו 21
פרק טז 22
פרק יז 23
פרק יח 24
פרק יט 25
פרק כ 25
פרק כא 26
פרק כב 26
פרק כג 29
פרק כד 31
פרק כה 32
פרק כו 33
פרק כז 34
פרק כח 35
פרק כט 35
פרק ל 36
פרק לא 37
פרק לב 40
פרק לג 42
פרק לד 43
פרק לה 44
פרק לו 45
פרק לז 45
פרק לח 46
פרק לט 47
פרק מ 48
פרק מא 49
פרק מב 50
פרק מג 51
פרק מד 51
פרק מה 53
פרק מו 53
פרק מז 55
פרק מח 55
פרק מט 58
פרק נ 60
פרק נא 62
פרק נב 64

פרק א

פסוק א
דברי ירמיהו. טעם המלה מירכא:

פסוק ה
אצורך בבטן. כן כתיב בוא"ו וקרי הצד"י בקמץ חטוף והוא חד מן מלין יחידין וא"ו וחטפין קמצין על פי המסורת:

פסוק ו
ואמר אהה. הא שנייה במפיק בספרים כ"י ודפוסים ישנים וכן כל אהה שבמקרא.

פסוק י
לנתוש ולתוץ. התוי"ן רפויות:

פסוק טו
לכל משפחות. בס"ס הכ"ף במאריך ועיין מ"ש בפרשת ראה על כל הבכור:
ונתנו. בס"ס הוא"ו בגעיא:

פסוק טז
למעשי ידיהם. חד מן י"א דכתיבין יו"ד וסימנם במסרה רבתא ורד"ק כתב יש ספרים שכתוב בהם למעשי בה"א ועות הוא וע"פ המסורת ידענו זה:

פסוק יז
ואתה תאזר. בספרי הדפוס האל"ף בחטף סגול ומלא וא"ו ובספרים כ"י מדוייקים האל"ף בשוא לבדו וחסר וגם רב פעלים כתב שהאל"ף בשוא נח ע"כ. וכן נאזר בגבורה תילים כ"ה האל"ף בשוא לבדו:

פסוק יח
ולחמות. במקצת ספרים מלא וא"ו קדמאה בתר חי"ת וחסר וא"ו תניינא בשר ע"ס ובספרי ספרד בהפך ומסורת מסייעת להו דוק ותשכח. ויונתן תרגם וכשור דנחש אולי היה קורא ולחמת בלשון יחיד דומיא דעיר מבצר ועמוד ברזל. וגם במקרא ישנה דפוס ויניציאה יש הערה מזה אבל לא מצאתי כן בשום ספר:

פרק ב

פסוק ב
הלך. בדור אצלנו מהמסורת שהוא חסר וא"ו וכן הוא בספרים מדוייקים ומצאם כי תדרשנה בסוף ויצא:
וקראת. בספרים כ"י מדוייקים הוא"ו בגעיא.

פסוק ג
ראשית תבואתה. כתוב בה"א והתי"ו בחולם וכן חברו שבסמוך יחזקאל והיתה שבואתה ללחם ע' זהר פרשת משפטים דף קכ"א ופרשת האזינו דף ר"ז ותיקונים תיקון ט"ו:
יאשמו. האל"ף בשוא לבדו רד"ק:

פסוק ד
וכל משפחות. בס"ס הכ"ף ומאריך כמו שכתבתי לעיל סימן א':

פסוק ז
ואביא אתכם אל ארץ הכרמל. מלא יו"ד ואל"ף כמ"ש בספר זה סימן ל"ה:

פסוק י
והתבוננו. בספרים מדוייקים כ"י המאריך בה"א לא בבי"ת ומכאן ראיה שאין אחריו מאריך כזה מגיע השוא הבא אחריו דאל"כ לא היתה הבי"ת דגושה ודומה לו אחר התגלחו דפרשת נשא התכבדי כארבה דסוף נחום ורבים כיוצא בהם בל' התפעלה שהם דגושים אחר התי"ו וכבר דברתי מזה במאמר המאריך ואין להאריך כאן:

פסוק יא
ההימיר. במקצת ספרים כ"י חסר יו"ד ראשונה ורד"ק כתב כתוב ביו"ד בין הה"א והמ"ם:
ועמי המיר כבודו בלוא יועיל. זהו אחד מן י"ח תיקון סופרים שבמקרא והיל"ל כבודי אלא שכינה הכתוב מדרש ילמדנו ומכילתא פ' בשלח ומסורת ופי' ת"ס אבאר בארוכה בזכריה ב':

פסוק יב
ושערו. בשי"ן שמאלית כמו בסמ"ך ענין סערה:
חרבו. החי"ת נקראת בקמץ חטוף והוא צווי מן הקל כמו שמו ושערו והמסורת עליו לית חטף וכתב ר' יונה בספר הרקמה כי יש אנשים שהיו קוראים אותו כמו חרבו פני האדמה והיו מפרשים אותו ג"כ צווי אבל מן הדגוש כמו פרקו נזמי הזהב והשיב הוא

עליהם מפני המסרה הנ"ל ועוד המסרה על חרבו המים אומרת שהם שנים ובפסוק רד"ק בפ' ושרשים ומכלול דף י"ט:

פסוק יג

בארות בארת. כן ראיתי בספרים מדוייקים וגם במקצת דפוסים קדמאה מלת וא"ו תניין חסר ובמקרא גדולה כתוב שבספרים אחרים שניהם חסרים ויש מחלוקת בדבר:

פסוק טו

נצתה. נצתו קרי:

פסוק טז

ותחפנס. ותתפנחס קרי:

פסוק יז

הלוא. מלא וא"ו ע"פ המסורת:

עזבך. העי"ן בקמץ לבד והוא חטוף:

פסוק כ

אעבוד. אעבוד קרי בריש"ש והכתוב בדל"ת והם שנים במסורת וחברו בעזרא ח' כמ"ש שם:

פסוק כא

כלה זרע אמת. כתוב בה"א וכן ראוי ע"פ המסורת שנמסר בשמואל ב' סי' ב' דכל ספר ירמיה כתוב כלה בה"א בר מן תרין בחד פסוקא כי מקטנם ועד גדלם וגו' בסימן ו' ומאי דכתיב התם במסורה וסי' כי מקטנם ועד גדולם דירמיה סימן ו' צ"ל ב' בפסוק אבל אותה שבפסוק כי מקטן ועד גדול בירמיה סי' ח' שניהם בה"א ועיין מ"ש בסוף מלאכי בס"ד וברקאנטי פ' בראשית כלה זרע אמת כלה כתיב רמז לכלה הכלולה מן הכל שהיא זרע אמת כד"א תתן אמת ליעקב וגו':

פסוק כג

אחרי הבעלים. כן כתוב אחרי בלא וא"ו בראשית המלה וראיתי מי שנסתפק בזה וגם בס"א כ"י ובנביאים עם פירוש הרי"א כתוב ואחרי וכן נראה מהתרגום ובספרים אחרים אינו כן:

פסוק כד

נפשו. נפשה קרי:

בחדשה. אין בחי"ת מאריך:

פסוק כה
וגורנך. וגרונך קרי׳:

פסוק כז
ילדתני. ילדתנו קרי׳:

פסוק לא
מאפליה. במקצת ספרים כ"י מדוייקים המ"ם בפתח והאל"ף נחה בלי ניקוד ומקצתן האל"ף בשוא וכולן המ"ם בלא מאריך והפ"א בצווי ובדגש קל והיא מלה אחת בשקל מפעליה כמ"ש רד"ק בשרש אפל ושרש שלהם ובעל לוי חן בפ' י"א מהשער השמיני ובתרי טעמי ע"פ המסורת והה"א רפויה וכן נמסר במ"ג סוף פרשת בשלח וגם רד"ק כתב בפירוש ובשרשים שהמ"ם בפתח והאל"ף בשוא. עוד כתב שיש ספרים שנקוד בהם מאפליה המ"ם בשוא והאל"ף בפתח והפ"א בדגש חזק עכ"ל. עוד מצאתי במקצת ספרים האל"ף בחטף פתח ובדפוס אחר שתי מלות ואפלו ואין נוגה להם:

פסוק לג
למדתי. למדת קרי׳:

פרק ג

פסוק ב
שגלת. שכבת קרי׳:

פסוק ד
קראתי. קראת קרי׳:

פסוק ה
הנה דברת. במקצת דפוסים ישנים כתוב דברתי בי' וקרי בלא י' וכן מצאתי במקצת ספרים כ"י וגם רד"ק כתב כן אמנם בספרים אחרים מדוייקים בת' בלא י' גם לא נמנה במסורת בריש ספר מלכים עם מלין דכתיבין יו"ד בסוף תיבותא ולא קריא וראיתי גם כן מסרה אמת כ"י ממצות אלו ואין זה מכללם:

פסוק ז
ותראה. ותרא קרי׳:

פסוק ט
ותחנף. החי"ת בחטף סגול:

פסוק יב
הלוך וקראת. בספרי ספרד הוא בגעיא:
צפונה. מלא וא"ו ועיין מ"ש בסימן כ"ג:

פסוק יט
תקראו. תקראי ק':
תשובו. תשובי קרי:

פסוק כב
ארפה. לית כתיב ה"א:
הננו. בקלות שני הנוני"ן ובשוא הראשונה ע"פ המסורת כמ"ש ביהושע סי"ט:

פסוק כג
המון. בספרים רבים הה"א בחטף פתח ורד"ק כתב בשרשים שהוא קמוץ וכן ס"א מטזליטולא נכתב בצדו יפה בספר מוגה בקמץ:

פסוק כה
ותכסנו. בס"ס הוא"ו במאריך וכ"כ הבלמשי:

פרק ד

פסוק ה
ותקעו. תקעו קרי:
מלאו. צווי מהדגוש והוא קל הלמ"ד והיה ראוי להדגש. רד"ק בפירוש ושרשים ורבי יונה בספר הרקמה ועיין מ"ש ביחזקאל ט':

פסוק ז
מסבכו. הבי"ת דגושה וכתב המכלול במשקל פעל שהנפרד ממנו סבך והיה לו לומר סבכו הבי"ת בחטף קמץ אלא שהספיק לו בשוא לבדו להקל כמו שאמרו מכתנות וישאום בכתנותם התי"ו בשוא לבדו ועיין עוד שם ובשרשים כתב מסבכו הבי"ת בשוא ופתח וי"ס בשוא לבדו ודגש הבי"ת לתפארת ע"כ. ובספרי הדפוס וגם במקצת ספרים כ"י הבי"ת בשוא לבדו וי"ס כ"י שהבי"ת בחטף קמץ כמשפטו:

פסוק ט
והנבאים יתמהו. בס"ס חסר יו"ד קדמאה גם במסרת דספרא סימן כ"ו לא נמנה עם המלאים:

פסוק יא

יאמר לעם הזה. בספרים מדוייקים כ"י הלמ"ד במאריך והמקף בין שתי המלות:

פסוק יב

יבוא לי. בספרים מדוייקים כ"י ובדפוס ישן הגלגל ביו"ד:

פסוק יח

דרכיך ומעלליך עשו אלה. כל הספרים הכתובים בשורק מוטעים כי הוא מקור וצריך להיות בחולם והוא מן הכתובים וא"ו בסוף ע"פ המסורת וסימן נמסר בירמיה כ"ב וכן הוא בספרים כ"י ודפוסים ישנים ובמכלול דף קנ"ב ומה שנרשם בגליון: המכלול כנגד פסוק עשו אלה לך (יחזקאל כ"ג:ל') הוא טעות המחוקקים וצ"ל (ירמיהו ד') ועיין עוד מה שאני עתיד לכתוב בזה הענין ברימיה כ"ב בעז"ה:

פסוק יט

מעי מעי. בהרבה מדוייקים אין פסיק אחרי מעי השני:

אחולה. אחילה קרי:

קירות לבי. במדרש קהלת רבתי פסוק כי ברב חלומות בעניינא דחזקיהו ר' הונא בשם ר"י אמר בקירות לבו נשא עיניו שנאמר מעי מעי אוחילה קירות לבי וגו' לבו כתיב ע"כ. ותמיהא לי טובא מאי קא דייק מדכתיב לבו ועוד קשה דבעל המסורת לא חשיב ליה עם מלין דכתיב וא"ו בסוף תיבותא וקריין יו"ד לכן נראה דלה גרסינן ליה וגם בירושלמי פרק תפלת השחר ליתיה וכן כתב בעל אות אמת לבו כתיב יתר ע"כ. ויותר יש לתמוה על בעל מתנות כהונה שכתב כלשון הזה לבו כתיב כן דרך הספר להודיע לנו המסורת אף על פי שאין בו צורך לפי דרכו:

שמעתי. יתיר יו"ד:

פסוק כ

שדדו אהלי. השי"ן בג' נקודות בכל ספרים שלנו וכן כתב רד"ק בשרשים אבל בעל פתח דברי בסוף ספרו כתבו בקמץ רחב שדדו:

פסוק ל

ואתי שדוד. ואת קרי:

כי תעדי. כן כתוב כי בלא וא"ו:

פרק ה

פסוק א
ודעו ובקשו. בספרים כ"י ודפוס ישן קל הקו"ף כמשפט רוב הבנין בזה השורש כמ"ש בשרשים ור' יונה הביאו בספר הרקמה עם הקלין כמו קראו מלאי שבפ' הקודמת:

פסוק ב
לכן לשקר. סבירון אכן כמו אכן לשקר מגבעות דלעיל סימן ג' מסורת שמואל א' כ"ז:

פסוק ג
ולא חלו. יש ספרים ולא בגעיא:

פסוק ו
ישדדם. כן כתוב בספרים מדוייקים ובהללו וכתב רד"ק בפירוש ובמכלול דף קפ"א ובשרשים שבא שלם ונקוד על דרך החסר כמו שהיה בחסרון הכפל ישדם כי נקוד השלם היה ישדדם כמו ישמרם והא מהקל ויתכן היותו מבנין פועל הכבד הדומה למרובע מן ישדד מצבותם (הושע י':ב') ובא כמשפטו והוא הנכון עכ"ל. ולכל האופנים: קריאת השי"ן בקמ"ץ חטוף כמו ושדדו את בני קדם (ירמיהו מ"ט:כ"ח) שדדה נינוה (נחום ג':ז') ועיין בספר הרכבה אות י' ומ"ש בס"ד במזמור ט' על חנננ:

פסוק ז
אסלוח. אסלח קרי:
ואשבע. בכל ספרים כ"י בשי"ן שמאלית וכן פירש המתרגם והמפרשים:

פסוק ח
מוזנים. מיזנים קרי ביו"ד והכתיב בוא"ו כן הוא למערבאי:

פסוק יב
לוא הוא. מתחלפת לא הוא וכן לוא נראה דסוף פסוק מתחלפת לא נראה אמנם במסו' פרשת ויקרא נמנו שניהם: מנין ל"ה מלאים:

פסוק טו
כלם גבורים. במקצת ספרים מדוייקים מלא וא"ו וכן נכון ע"פ המסורת כי לא נמנה במספר ז' חסרים ביהושע סימן י' ובשיר השירים סימן ג':

פסוק יז
ירשש. חסר וא"ו ונמסר עליו במקצת ספרים כ"י לית וחסר וי"ס מלא:

אתה בוטח. למערבאי מלא וא"ו ולמדגמאי חסר וכן מצאתי בכמה מדוייקים כ"י מלא ומסורת (משלי כ"ה) אתיא כמדנתאי דאמרה כל נביאים חסר בר מן ב' וסי' אשר אתה בוטח בו דישעיה ובארץ שלום אתה בוטח (ירמיה י"ב):

פסוק יט
ואמרת אליהם. יש ספרים מלא יו"ד:

פסוק כד
וירה. יורה קרי כן הוא שמקצת מדוייקים:

פרק ו

פסוק ד
צללי ערב. במדוייקים הלמ"ד בשוא לבדו והצד"י בלא מאריך ויש מהם שהצד"י במאריך ומה שכתב בעל מכלול יופי במקום הזה הוא לשון המכלול דף צ"ד ומה שעלה על לבי בענין זה כבר כתבתי בריש פרשת לך לך:

פסוק ו
כרתו עצה. לא מפיק ה"א וכן הוא למערבאי ודלא כמדנחאי. וקשה לי שלא נמנה עם הזוגים חד מפיק ה"א וחד לא מפיק דלא תשית את עצה סוף פרשת שופטים מפיק וזה לא מפיק וכן מתורגם שם לא תחביל ית אילנה וכאן מתורגם קוצו אעא וי"ל דבפלוגתא לא קא מיירי:

פסוק ז
כהקיר. חצי המקרא בפסוקים כן מצאתי בשתי מקראות כ"י:
בור. ביר קרי והמלה מלעיל בשני פשטי"ן:

פסוק י
לא יחפצו בו. בספר אחד כ"י כתיב ולא בוא"ו וגם במקרא ישנה מויניציאה יש הערה מחילוף זה ובספרים אחרי כתוב לא בלא וא"ו:

פסוק יא
ואת חמת ה' מלאתי. יש פסיק בין ה' למלאתי כי מלא כל הארץ כבודו:

פסוק יג
כי מקטנם ועד גדולם. כל זה הענין הוא כתוב למטה סימן ח' עם שאר הפסוקים הבאים אחר זה במלות שונות למטה כתבו מקטון ועד גדול והנה מקטנם ועד גדולם. למטה כלה בה"א והנה כלו בוא"ו. למטה וירפו והנה וירפאו והוא חד מן ד' זוגים מן ב' ב'

קדמאה מפיק א' ותנינא לא מפי' א' וסימן בד"ה א' ז'. למטה את שבר בת עמי. והנה את שבר עמי:

פסוק כא
יאבדו. ואבדו קרי:

פסוק כה
תצאי. תצאו קרי:
תלכי. תלכו קרי:

פסוק כח
כלם סרי. בס"א נכתב בצדו נ"א שרי ע"כ. ובכל הספרים כתיב בסמ"ך וכן הוא במסורת וכ"כ רד"ק:
משחיתם המה. יש מחלוקת בספרים ובמסורת במקצתם מלא יו"ד קדמאה ובתראה וכ"ג ממסורת פרשת וירא ובקצת ספרים מלא יו"ד קדמאה וחסר יו"ד בתרא' וכן מצאתי במקר' ישנה כ"י בגליון נרא' לי חזקיה הנקדן שהוא חסר יו"ד בתראה ע,פ המסורת ע"כ לשונו. ונוסח מסרה שלו כך היא משחיתים ח' ד' מנהון מלא דמלא וסימנהון משחיתים אותו בתוכו (שופטים כ':מ"ב) משחיתים להפיל החוצה (שמואל ב כ':ט"ו) זרע מרעים בנים משחיתים. ועוד העם משחיתים (דברי הימים ב כ"ז:ב') וב' משחתים. כי משחתים אנחנו. וקדשתי עליך משחתים (ירמיהו כ"ב:ז') וב' כתיב משחיתם. וצלמי עכבריכם המשחיתם את הארץ (שמואל א ו':ה') כלם משחיתם המה ע"כ. וברוך יודע האמת:

פסוק כט
מאשתם. מאש הם קרי והוא חד מן ט"ו מלין דכתיבין חדא מלה וקריין תרין מלין וסדורם מדברי הימים א' כ"ז במ"ג:

פרק ז

פסוק ג
דרכיכם. הכפי"ן רפי"ן וכן חברו שבסמוך:

פסוק ד
היכל ה' היכל ה' היכל ה'. חד מן ג' פסוקים משולשים ועיין בירמיה סימן כ"ב במ"ג ובגנת אגוז ריש דף ל"ו:

פסוק ט
הגנב רצח ונאף. שלשתם חסרים וא"ו אחר ע"ן הפעל:

ונאף. בס"ס הוא"ו בגעיא:

פסוק י

התועבה. במקצת ספרים מלא דמלא אמנם ע"פ המסורת דסוף פרשת אחרי מות נכון להיות חסר וא"ו תניינא:

פסוק יא

המערת. כתוב במכלול דף ס"א שהמ"ם רפה והה"א בגעיא:

פסוק יב

כי לכו נא אל מקומי אשר בשילו. מלא יו"ד וכתיב וא"ו בסוף תיבה ע"פ המסורת בפסוק עד כי יבא שילה:

פסוק יח

הכעסני. במקצת ספרים מלא יו"ד וצ"ע במסורת שמואל א' א':

פסוק יט

מכעסים. במקצת ספרים חסר יו"ד קדמאה וע' מ"ש בספר זה סי' ל"ב:

פסוק כב

הוציא. הוציאי קרי:

אותם מארץ. במדוייקים מלא וא"ו וכן ראוי ע"כ המסורת דירמיה כ"ג וכן צויתי אותם שבסמוך:

פסוק כה

ושלח. בלא וא"ו אחר למ"ד:

פסוק כז

(**אליהם**. א"ה מלא יו"ד שכן נמסר במסרא רבתא ערך א"ל שכל אליהם דירמיה מלאים ע"כ):

פסוק כט

גזי נזרך. הגימל בקמץ חטוף מפני דגשות הזי"ן כמו רני ושמחי ועיין מ"ש בפרשת בראשית אצל ביום אכלכם ממנו:

והשליכי. בספרים מדוייקים הוא"ו בגעיא:

פסוק לג

והיתה נבלת. בס"ס הוא"ו בגעיא וכן הוא בחילופים לבן אשר:

פסוק לד
ומחצות. ברוב הספרים כ"י מדוייקים החי"ת בשלש נקודות:

פרק ח

פסוק א
ויוציאו. יתיר וא"ו כן מצאתי בספרים מדוייקים מספרד והוא חד מן י"א מלין דכתובין וא"ו בריש תיבותא ולא קריין וסימן נמסר במסרא רבחא ובכמה ספרים ויוציאו כתיב וקרי יוציאו והכל אחד. ונראה שנוסחת רד"ק ויצהו כתיב וקרי יוציאו שכן כתוב בפירושו בספרים ישנים וכן העתיק בעל מכלל יופי אבל במקרא גדולה יש גמגום בלשונו וצריך תיקון:

פסוק ג
בכל המקמות. חסר וא"ו קדמאה עיין במסורת שמואל ב' י"ז:

פסוק ו
במרצותם. במרוצתם קרי:

פסוק ז
וסוס. וסוס קרי:

פסוק יב
הבשו כי תועבה. בספרים מדוייקים חסר וא"ו וחסר יו"ד כחברו שלמעלה הבשו חכמים ונמסר עליהם ב' חסר דחסר:
לא יבשו. חסר וא"ו אחר הבי"ת בספרים מדוייקים:

פסוק יד
מי ראש. באל"ף ובנביאים עם פירוש הרי"א וגם בס"א כ"י כתוב רוש בוא"ו וטעותא הוא דלא אשתכח בוא"ו רק ענבמו ענבי רוש בלחוד דהאזינו:

פסוק טו
קוה לשלום וגו'. עיין מה שאכתוב בסימן י"ד בפסוק הדומה לזה:

פסוק טז
מדן נשמע נחרת. בס"ס הנו"ן בלא מאריך והחי"ת בשוא לבדו וכמוהו הוד נחרו אימה (איוב ל"ט:כ'):

פסוק יט
מרחקים. המ"ם בפתח וכן תראינה ארץ מרחקים (ישעיהו ל"ג:י"ז):

היהוה. האל"ף נחה וכן במסורת כל לשון אדנות עם מש"ה מפיח בר מן חד ה' אין בציון מכלול דף נ':

פסוק כ

לוא נושענו. מלא וא"ו ואל"ף במקצת ספרים כ"י ודפוסים ישנים וכן נמנה במסורת פרשה ויקרא עם ל"ה מלאים בקריאה:

פסוק כג

חללי בת עמי. במקצת ספרים הגיהו חללי וג"כ רד"ק בשרשים והנה חללי חרב הלמ"ד בשוא לבדו. את חללי בת עמי הלמ"ד בשוא ופתח והחי"ת מעמדת בגעיא עג"ל ולפ"ד זהו תלוי במנהג הספרים כמ"ש בריש פרשת לך לך וטעם המלה מירכא:

פרק ט

פסוק ב

ואתי לא ידעו. בספרים מדוייקים חסר וא"ו אחר האל"ף גם לא נחשב במסורת בכלל המלאים:

לא ידעו. הדלי"ת קמוצה שגם התביר והטרחא לפעמים יש להם דין הפסק כמ"ש המכלול שקל פעלו ומי שכתב לא ידעו בשוא הדלת לא ידע בין ימינו לשמאלו וזהו גם כן אחד מן ה' קמצין במסורת:

פסוק ג

איש מרעהו השמרו. בנביאים עם הדי"א כתוב ואיש בוא"ו אמנם בשאר ספרים כתוב איש בלא וא"ו:

יעקב. העיין בשוא לבדו וכל שאר יעקב שום בר נש בשוא ופתח:

פסוק ד

יהתלו. בדגש הלמד לתפארת מכלול שקל פעל:

פסוק ז

שוחט. שחוט קרי ויש אם למקרא ולמסורת שזה בא להיות שוחט נאחרים ונמצא שחוט כי ל"ה תלתא קטיל כדאיתא בערבין פרק ג'. כלי יקר סוף פרשת קרח:

פסוק יד

מי ראש. באל"ף כמ"ש למעלה סימן ח':

פסוק טז
והפצותים. במקצת ספרים מדוייקים חסר יו"ד אחר פ"א ונמסר עליו ב' חד חסר וחד מלא ע"כ. ועניין מ"ש ביחזקאל י"א ואשר לא ידעו. כן כתיב ולא תשמע לדברי מי שאומר ס"א ידעום:

פסוק יז
ותשנה. בשי"ן שמאלית:

פסוק יח
כי השליכו. כל הקורא וכי בוא"ו אינו אלא טועה:

פסוק יט
בנותיכם. מתחלפת חסר וא"ו:

פסוק כב
אל יתהלל עשיר. בדפוס ישן כתוב ואל בוא"ו וכן מצאתי בס"א כ"י וכל מאן דכתיב הכי טעי דבמסרה רבחא נמסר כ"ב יתיראין ואל ולית להון זוגא ומאן דחשיב בהדיהו מהני תלת הוא ואל יתהלל הגבור:

פרק י

פסוק ה
נשוא ינשוא. כל נשא שבמקרא חסר וא"ו ודין בלחוד מלא:

פסוק ז
יראך. ביו"ד האית"ן לבד ופ"א הפעל נעלמת מהמכתב ונמשכת היו"ד בגעיא להורות על יו"ד הנפקדת. רד"ק:

פסוק ט
צורף. טעה המדפיס צרף חסר כי איננו מן ד' חסרים בישעיה סימן מ"א:

פסוק י
יכלו. בספרים כ"י מדוייקים ודסים ישנים חסר יו"ד וכן נמסר עלי ב' חסר וחבר אשר לא יכלו המים (ירמיהו ב':י"ג):

פסוק יא
אלהיא די. היו"ד דגושה:

ומן תחות. בנביאים עם פירוש הרי"א כתוב מן תחות וטעות הוא:

פסוק יג
מקצה ארץ. ארץ קרי:

פסוק טו
מעשה תעתעים. יש ספרים שכתוב בהם תעתועים מלא וא"ו וטועים הם כי הם שנים חסרים במסורת וחברו בירמיה נ"א:

פסוק יז
והצרתי להם. מלעיל הטעם ברי"ש ועיין פ"ש בצפניה סימן א':

פסוק יט
נחלה. החי"ת בשוא לבדו רד"ק ועיין מ"ש בתהלים סימן קכ"ג:

פסוק כ
יצאני ואינם. יש ספרים שהוא"ו בגעיא:

פרק יא

פסוק ב
ודברתם. יונתן תרגם ותמליונון נראה שהיה קורא ודברתם בקמץ התי"ו ואנחנו מצאנו בכל הספרים המדוייקים ודברתם בסגול התי"ו כל זה לשון רד"ק ואולם בספרים שלנו מתורגם ותמללון:
ועל ישבי ירושלם. בדפוס ישן כתיב ואל ושבוש הוא כי ע"פ המסורת כתוב ועל עיין במסרה גדולה בשרש ישב: (הזאת):

פסוק ד
ועשיתם אותם. ברוב ספרים מדוייקים מלא וא"ו וכן נכון כי לא נמנה בהאי ספרא ריש סימן כ"ג במנין החסרים:

פסוק ט
נמצא קשר. במאריך הנו"ן בס"ס:

פסוק י
שבו. בספר אחד ספרדי נכתב בצדו טעמו מלעיל גם בספר אחד קדמון כתוב עליו מלעיל אבל שטו מלרע עיין מ"ש בפרשת בהעלתך:
על עונת. חסר וא"ו אחר הנו"ן גם במסורת נחמיה ריש סימן ט' לא בא במספר המלאים בלישנא:

אבותם הראשונים. ברוב ספרים מדוייקים מלא וא"ו וכן דינו כי לא נתמנה במסורת עם החסרים דנביאים וכתובים:

פסוק טז

שמך. י"ס שכתוב בהם שמך ובטלים במיעוטן:
המולה. נכתב בוא"ו עם דגש הלמ"ד רד"ק בפי' ובשרשים אבל קול המלה כקול מחנה דריש יחזקאל בלא וא"ו וכן במסורת המולה ב' ת' מלא וא' חסר:

פסוק כב

ובנותיהם. מחלפת חסר וא"ו בתר נו"ן:

פרק יב

פסוק ב

גם עשו פרי. הפ"א רפה:

פסוק ד

ישבי בה. במקצת ספרים כ"י ודפוסים ישנים מאריך ביו"ד:

פסוק יג

זרעו חטים. כתב רש"י ספר שנקוד בו זרעו בחירק הזי"ן שיבוש הוא נתנו. החי"ת בשוא לבדו וכן חברו על פי המסורת ולא נתלו על שבר יוסף (עמוס ו') ועיין מ"ש בעמוס שם:

פסוק טז

את דרכי. הדל"ת מעמדת בגעיה והמסורת עליו לית בגעיה רד"ק בפירוש ושרשים וכן מצאתי בס"ם:

פרק יג

פסוק ז

לא יצלח לכל. מה שכתוב במק"ג כן בספר מוגה ר"ל שכן כתיב לא בלא וא"ו:

פסוק יב

הידע לא נדע. חילוף מסור אני רואה איכא דמסרי הידוע ב' מלא וא' חסר וסימן הידוע נדע דמקץ ודין דהגא ואידך הידע תדע כי בעלים מלך בהאי סיפרא סימן מ' ואיכא דמסרי ב' חסר וא' מלא שתרתי מסראתא לא מסיימי היה ניהו המלא והחסר וניחא לי למימר דמסרא בתרייתא טפי עדיפא דנסתי דיקי נקטי כוותא דאורייתא מלא כמ"ש ודירמיה חסרים:

פסוק יג
ואת הנביאים. י"ס חסר יו"ד קדמאה:
שכרון. בכ"ף:

פסוק טז
יחשך. במסורת ב' חד מלא וחד חסר ובספרים כ"י ודפוסים ישנים זהו החסר והמלא הוא גם חשך לא יחשיך ממך (תהילים קל"ט:י"ב) ושניהם החי"ת בשוא לבדו:
ישית. ושית קרי:

פסוק יז
במסתרים תבכה נפשי. כ"כ במרכא:
מפני גוה. הה"א רפה:
עיני דמעה. בס"א ישן כתוב בצדו בהללי עיני ע"כ ואין כן בספרים שלנו:

פסוק יט
הגלת שלומים. ברוב המדוייקים מלא וא"ו:

פסוק כ
שאי. שאו קרי:
וראי. ראו קרי:

פסוק כא
ואת למדת. בספרי הדפוס כתוב למדתי ביו"ד ומסורת עליו יתיר יו"ד ובספרים כתובי יד מדוייקים כתוב בלא יו"ד גם לא נמנה במסורת ריש מלכים עם מלין דכתיבין יו"ד בסוף תיבותא ולא קרי' ומלת למדתי דהתם הוא בירמיה ב' בפסוק מה תיטבי. ומסרה זו מצאתיה גם במקרא כ"י במלכים ב' ד' ולא נזכר מזה כלום:
יאחזוך. ראיתי כמה ספרים חלוקים זה מזה בנקודת החי"ת מי בצירי ומי בסגול ומי בחטף פתח ובמדוייקים בחטף סגול וכ"כ רד"ק בכי' ובשרשים:

פרק יד

פסוק ג
צעוריהם. צעיריהם קרי:

פסוק ד
היה גשם. בא מלרע שנה כמנהג וכן:

פסוק ה
היה דשא. דבסמוך מכלול שקל פעל ועיין מ"ש במלכים א' י"ז וצ"ע ממנינא דמסורת:

פסוק ז
אם עונינו ענו בנו. כתב רד"ק חסר יו"ד הרבים וגם המכלל יופי העתיק דבריו וכן מצאתי במקרא ישנה מהדפוס אכן בכל שאר ספרים שלפני מלא וכן מסור עליו לית ומלא:

פסוק יג
הנה הנבאים. בספרים מוגהים חסרי יו"ד קדמאה ומלא יו"ד בתראה וכן כולם שבפרשה ויש חילופים אחרים בספרים ולא נביא אנכי ולא בן נביא:

פסוק יד
שקר הנבאים. כן כתיב:

ואלול. ואליל קרי:

ותרמות. ותרמית קרי:

מתנבאים לכם. במקצת ספרים כתוב להם וברוב דפוסים ישנים וספרים כתובי יד שבאו לידי כתוב לכם וגן תרגמו מתנבאן לכון גם החכם לונזאנו כתב שכן עיקר:

פסוק טו
על הנבאים. כן כתיב:

הנבאים ההמה. כן כתיב:

פסוק יז
מכה נחלה. החי"ת בשוא לבדו. שרשים:

פסוק יח
והנה חללי חרב. הלמ"ד בשוא לבדו שרשים ועיין מ"ש לעיל סימן ח':

פסוק יט
קוה לשלום וגו'. למעלה בפרשה אסוף אסיפם כתוב מקצת פסוק זה ויש ביניהם שינוי מעט הראשון ועת וזה ולעת הראשון מרפה בה"א וזה מרפא באל"ף:

פסוק כב
יתנו רביבים. י"ס מלא דמלא ומסרה שלהם רביבים ב' א' חסר וא' מלא וסימנהון וימנעו רבבים ירמיה ג' חסר יו"ד קדמאה. היש בהבלי הגוים מגשימים. ורובן של מדוייקים שניהם חסרים ונמסר עליהם ב' חסר וכן נמסר במסרה גדולה שלנו:

פרק טו

פסוק ד
לזועה. לזעוה קרי׃

פסוק ו
נלאיתי. י"ס נלאתי חסר יו"ד׃

פסוק ח
אלמנותו. אלמנותיו קרי׃

פסוק ט
באה שמשה. בא קרי׃

פסוק י
מקללוני. במקצת ספרים הלמ"ד בקמץ ועיין דקדוקו במכלול דף ע"ט ובעל רב פעלים בחלק הזרים כתב שהמסורת עליו לית ופתח בס"ף׃

פסוק יא
שרותך. שריתיך קרי׃

פסוק יג
ואוצרתיך. י"ס ואוצרתיך מלא וא"ו גם אחר ר"ש וי"ס חסר דחסר׃

פסוק יד
והעברתי. ברי"ש וכן נמצא במדוייקים הראויים לסמוך עליהם ובפרשה חטאת יהודה שבסמוך והעבדתיך ונראה כי יונתן היה קורא גם זה בדל"ת שתרגם שניהם ותשתעבדון כ"כ רד"ק וגם אני מצאתי ס"א שזה כתוב בדל"ת וקרי ברי"ש׃
בארץ לא ידעת. בנביאים עם פירוש הרי"א כתוב אשר לא ידעת וטעה המדפיס בין זה ובין מה שבסמוך בפ' חטאת יהודה׃
קדמה. הקו"ף במאריך׃

פסוק טז
ויהי דבריך. דברך קרי והוא חד מן ח' כתובים דבריך וקריין דברך וסימנהון בע"ג אות דל"ת ומ"ש שם נמצאו דבריך ואכלם ב' בפסוק ר"ל תניין דפסוק׃

פסוק יז
ואעלז. במקצת ספרים העי"ן בחטף סגול ובמדוייקים בשוא לבדו וחסר וא"ו אחר למ"ד׃

פסוק יח
למה היה. כתב רד"ק למה בדגש ומלעיל על הה"א והוא חד מן הה' עכ"ל. ובמסרה ה' דגש לא"ה וסימנהון בתהלים מ"ג במ"ג ומ"ש שם שהם סמוכים לאח"ע צריך להגיה לא"ה. וכן צ"ל בלוית חן פ"ו מהשער התשיעי עיין בסוף ספר מכלול על מנת מה וקל להבין:
לא נאמנו. האל"ף בחטף סגול ברוב הספרים:

פרק טז

פסוק ג
הילודים. במדוייקים מלא וא"ו וכן במסורת ג' ב' חסר וחד מלא וסימנהון וכל העם הילדים במדבר דיהושע ואלה שמות הילדים לו בירושלם (שמואל ב ה':י"ד) הילודים במקום ע"כ. כך היא הגירסא הנכונה והמסרה הכתובה ביהושע ה' במ"ג מוטעית ומה שכתוב שם בירושלם ודברי הימים לא יתכן להיות במנין זה דהתם כתיב ואלה שמות הילודים (דברי הימי' א' י"ד) ונמסר ענין לית ומלא:

פסוק ה
ואל תנד. במקצת ספרים כתוב תנוד בוא"ו שורק ובמקצתם תנד בג' נקודות ובס"א כ"י נכתב בצדו ולי נראה חזקיה הנקדן תנד ע"כ. וגם רד"ק כתב שהוא בחולם:

פסוק ח
לשבת אותם. במקצת ספרים מדוייקים מלא וא"ו וכן נכון כי לא נמנה עם המלאים בהאי שיפרא סימן כ"ג:

פסוק י
ומה עונינו ומה חטאתינו. הני דכתיב עונינו חטאתינו ביו"ד טעו דבספרי דיקי בלא יו"ד וכן כתב הקמחי:

פסוק טו
והשבתים. מתחלפים הספרים במילוי וחיסור יו"ד אחר השי"ן ווא"ו אחר בי"ת:
לדוגים. לדיגים קרי:

פסוק יז
לא נסתרו. כן כתיב לא בלא וא"ו בראש המלה:

פסוק יח
ותועבותיהם. במקצת ספרים מדוייקים מלא וא"ו גם אחר הבי"ת וכן נכון כי הוא א' מהג' מלאים שנחסרו ביחזקאל י"ב:

פרק יז

פסוק ב
על גבעות. מה שכתוב במ"ג כן בס' מוגה ר"ל שכתוב על בלא וא"ו אע"פ שאין נראה כן מהתרגום וכן מצאתי בס"א כ"י ועל:

פסוק ג
חילך כל אוצרותיך. במקצת ספרים כ"י כתוב וכל בוא"ו ובספרים אחרים בלא וא"ו וזהו מה שנכתב על זה במקרא גדולה יפה ר"ל שנכון לעשות כן בלא וא"ו וכ"כ רד"ק חסר וא"ו השמוש כמו שמש ירח:
אוצרותיך. חלוקים הספרים זה מזה אם חסר וא"ו קדמאה או בתראה או אם הוא מלא דמלא או חסר דחסר:

פסוק ד
והעבדתיך. בדל"ת ולמעלה בפסוק אוי לי אמי ברי"ש ע"ש:

פסוק י
כדרכו. כדרכיו קרי:

פסוק יא
ימו. ימיו קרי:

פסוק יג
וסורי. יסורי קרי:

פסוק יז
אל תהיה לי. היו"ד בצירי ונמסר עליו לית:
מחסי אתה. החי"ת בשוא ופתח והוא חד מן ח' רפין בלישנא עיי שרשים שרש חסה:

פסוק יח
ומשנה. בכמה ספרים הנו"ן בצירי ובמסורת נ וחברו ומשנה כסף וגם רד"ק כתוב כי הוא נקוד בסגול:

פסוק יט
הלך ועמדת. חסר וא"ו במקצת מדוייקים וכן משפטו ע"פ המסורת דסוף פרשת ויצא:

בני עם. העם ק':

פסוק כ
ואמרת אליהם. במקצת ספרים מדוייקים מלא יו"ד וכן כתוב במסרה גדולה ודירמיה ודישעיה מלא בספרים מדוייקים:

פסוק כג
שומע. שמוע ק':

פסוק כד
בה. בו ק':

פסוק כו
מבאים. ברב הספרים חסר יו"ד קדמאה ומלא יו"ד בתראה:

ומביאי. ברוב הספרים חסר יו"ד אחר הבי"ת וכן הוא במסורת מן מלין דחסר יו"ד בלישן ביאה וקשה לי למה לא נמנה במסרה זו מלת מבאים שבפסוק:

פרק יח

פסוק ג
והנהו. והנה הוא ק' ועיין מ"ש הראב"ע בס' צחות דף קמ"ט:

פסוק ד
עשה בחומר ביד. בבי"ת כן פירשו המפרשים וכן מוגה בספרים מדוייקים:

פסוק ה
אלי לאמור. חד מן ג' מלא וא"ו:

פסוק ז
לנתוש ולנתוץ. התוי"ן רפין:

ולהאביד. הוא"ו בגעיא:

פסוק י
הרעה. הרע ק':

פסוק יא
יוצר עליכם. אין לשמוע לעצת מי שחשב לומר יועץ במקום יוצר:

והיטיבו דרכיכם. בספרים הטובים מלא יו"ד אחר ה"א ואחר טי"ת:

פסוק יד
אם ינתשו. בתי"ו כמו בטי"ת רד"ק:

פסוק טו
שבילי עולם. במדוייקים כתוב שבילי ביו"ד ואין כאן ת' וכתיבכלל אבל רד"ק כתב שבולי בוא"ו וקרי שבילי ביו"ד וכן הוא בקצת ספרים:

פסוק טז
שרוקת. שריקת ק':

פסוק יז
כרוח קדים. בכ"ף וכן במסורת ברוח קדים ב' וסימן ברוח קדים עזה כל הלילה ברוח קדים תשבר אניות תרשיש ע"כ ולא קא חשיב דין עמהון משום דאיתיה בכ"ף וכן נראה מהתרגום ורד"ק והאפודי פ' י"ד וכתב המתורגמן ערך רוח שרוב העולם טועין וקורין בבי"ת ועיין מה שאכתוב ביחזקאל ט"ז אצל וכדמי בניך:

פסוק כב
שיחה. שוחה קרי:

טמנו לרגלי. בקמץ במדוייקים לא בשורק:

פסוק כג
והיו. ויהיו קרי:

פרק יט

פסוק א
הלך וקנית. בספרים מוגהים חסר וא"ו וכן ראוי ע"פ המסורת דסוף פרשת ויצא:

בקבק. בית ראשונה רפה:

פסוק ב
החרסות. החרסית קרי:

פסוק יג
כמקום התפת. בכ"ף וכן נמסר עליו לית ר"ל לית כוותיה בקריאה בכ"ף ואילו בבי"ת טובא הוו:

לכל צבא. י"ס לכל צבא והרוב בחולם:

פרק כ

פסוק ז
הייתי לשחוק. מלא וא"ו ומה שיש להאריך בזה אכתבנו בזה הספר בסימן מ"ח בס"ד:

פסוק ט
ונלאיתי. ברוב ספרים מלא יו"ד אחר אל"ף:
כלכל. כ"ף ראשונה דגושה והאחרונה רפה ודומה לו ושמתי כדכד (ישעיהו נ"ד:י"ב) כמו שכתבתי שם וכן כתבו המדקדקים והמסורת מנה אותם בכלל הזרים עיין במקרא גדולה דניאל ה' ובקצת ספרים מדוייקים כ"ף ראשונה במאריך:

פסוק יז
ורחמה הרת עולם. הה"א נחה ועיקרה במפיק מכלול דף ל"ב ושרשים ומסורת וכן הוא בספרים כתובי יד מדוייקים ודפוסים ישנים עו נמסר במסרה גדולה רחמה ד' וגו' וא' ורחמה הרת עולם לא מפיק ה"א:

פרק כא

פסוק ב
דרש נא בעדנו את. ברוב הספרים חסר יו"ד אחר דל"ת:

פסוק ז
לא יחוס. לא כתיב בלא וא"ו וכן הוא במ"ג עם פסוקים שכתוב בהם לא ולא ולא באמצע פסוק:
יחוס. בשורק לא בחולם:

פסוק ט
יהיה. והיה קרי:

פסוק יב
מעלליהם. מעלליכם קרי והוא חד מן חדין מלין כתבין ה"א וקריין כ"ף ואידך וחשב עליהם מחשבה (ירמיהו מ"ט:ל'):

פרק כב

פסוק ג
יתום. בלא וא"ו בתחילת המלה:
אל תנו. ברוב הספרים חסר וכן נאמר עליו לית חסר:
אל תחמסו. באיזה ספרים כתוב ואל בוא"ו ובס"א בלא וא"ו ואולם יש לתמוה שלא נמנה פסוק זה עם ה' פסוקים שכתוב בהם אל אל וסימנם במסרה גדולה:

פסוק ד

כי אם עשו תעשו. ד' כתיבין וא"ו בסוף וסימנם דרכיך ומעלליך עשו אלה (ירמיהו ד':י"ח) כי אם היטב תיטיבו וגו' אם עשו תעשו משפט (ירמיהו ז':ה') כי אם עשו תעשו את הדבר הזה. ביד אל גוים עשו יעשה לו (יחזקאל ל"א:י"א) ובפרשת ויצא הסכלת עשו נמסר עליו ד' ג' כתיבין ה"א וא' וא"ו וסימן הסכלת עשו. למען עשה ביום הזה סוף פרשת ויחי. עשה סטים (תהילים ק"א:ג') עשה צדקה ומשפט (משלי כ"א:ג') קדמאה כתוב וא"ו ע"כ. והמגיה נתקשה מאד במסורת אלו ובסוף דבריו כתב ולא ידענא מה למימר ביה ולדידי חזי לי דהני מסראתה לא עליגן אהרדי ותרוויהו איתנהו דמאי דנמסר בפרשת ויצא עיירי מהנהו דעיינין דילהון בשוא ופתח ג' מנהון בה"א וחד בוא"ו ומסרה דהכא מהנהו דפיינין דילהון בקמץ וכולהון בוא"ו ועשום הכי לא חשיב בהו עשה אלה לך בזנותך (יחזקאל כ"ג:ל') ודכוותיה טובא דלא דמיין לאינך דאינון בקמץ וכתיבין בה"א ובהנהו לא מיירי לא הכא ולא התם בפרשת ויצא ובהני כולהו ריהטן ועיברון שפיר ולא קשיין כלל:

ועבדו. ועבדיו קרי:

פסוק ו

אם לא אשימך וגו' עדים לא נושבה. י"ס שכתוב לוא מלא וא"ו ואל"ף ובדפוס ישן הראשון שבפסוק מלא והשני חסר. אמנם ברוב ספרים מדוייקים שניהם בלא וא"ו גם לא נמנו במסורת בשנין המלאים:

נושבה. נושבו קרי:

פסוק יב

כי במקום. חד מן ה' פסוקים מטפין דלית בהון אם וסימן בריש פרשת חיי שרה:

פסוק יג

בלא צדק. במקצת ספרים כתובי יד ודפוסים ישנים הבי"ת בגעיא:

ופעלו לא יתן לו. במקרא ישנה מויניציאה העין בחטף קמץ ולפי דעתי טעו בלשון רד"ק בפירוש המוטעה במקראות שלנו שכתב ואמר פעלו העין בקמץ חטף וגו'. ונראה לי שצריך להגיה והראוי במקום ואמר ועיין בשרשים ומכלל יופי ומשם תבין שזו היא כוונת רד"ק וכן בכל הספרים הפ"א בחולם והעי"ן בחטף פתח וגם במסורת ופעלו ב' וחברו ופעלו לניצון (ישעיה סוף סימן ב'):

פסוק טו
התמלך. התי"ו נמשכת במאריך והמ"ם בשוא ופתח ועתה כן כתב רד"ק בשרשים וכן מצאתי וכן מצאתי ברוב ספרים מדוייקים:

פסוק טז
הלא היא. בכמה ספרים כתוב הלוא מלא וא"ו ואל"ף אמנם במ"ג נמסר וירמיה כולהון מלא במ"ג חסר וזה אחד מהם:
היא. כן כתוב בספרים מדוייקים ביו"ד ומה שכתוב במסורת ג' ר"ל ג' הלא היא הסמוכים במקרא וסימן בסוף פרשת דברים במ"ג ודהתם כתוב הלה בה"א ומלא הוא בוא"ו וקרי בחיריק:

פסוק כ
וצעקו. פ"א הפעל בחטף קמץ והעי"ן בקמץ רחב כן כתב ר' יונה בספר הרקמה וכן כתב רד"ק בפירוש ובמכלול דף י"ט ושרשים וכן הוא במקצת ספרים מדוייקים והוא"ו במאריך וי"ס שהצד"י בשוא"א לבדו:

פסוק כב
ומאהביך. כ"כ בס"ס במאריך בוא"ו:

פסוק כג
ישבתי בלבנון. יתיר יו"ד:
מקננתי. יתיר יו"ד:
נחנת. ברוב ספרים כתיב וקרי בלא יו"ד וכן משמע מדברי רד"ק שכתב ישבתי מקננתי י' יחידה בכתב לא במבטא ועל נחנת לא כתב מאומה מזה ובספר מכלול כתב שהשוא השני אינו מתנועע אלא הוא נח מפני דגש הב' הסמוכה לו רוצה לומר כי אין דגש אחר שוא נע ובמסורת ריש ספר מלכים נמסר הסימן מן מצין דכתיבין יו"ד בסוף תיבותא ולא קריין ובמסורת כ"י מצאתי כתוב בהדיא ישבתי בלבנון מקננתי בארזים ב' בפסוק ועיין מה שכתבתי ברות על ורחצת וסכת ושמת:

פסוק כד
אתקנך. התי"ו בדגש לחסרון נו"ן פ"א הפעל והנו"ן נוספת ומפני ההפסק בא מלעיל ודגש קל בכ"ף ע' בספר ההרכבה אות אל"ף ובמדרש הזית פסוק שימני כחותם ובפסיקתא משם אתקנך ר' חמא בר חנינא אמר משם אני נותן מלכות בית דוד. ד"א אנתקך אין כתיב כאן אלא אתקנך בתשובה. ד"א ממקום נתיקתו תהא תקנתו ע"כ. ויתכן לומר שהוא מורכב משני שרשים נתק ותקן והטעם שאמר לנתק יכניה ותנ"ך אמר לתקנו

ע"י בנו שאלתיאל אשר יצא ממנו זרובבל שבנה הבית ונהג שררה בישראל. לוית חן שער ז' פ' א':

פסוק כה
וביד נבוכדנצאר מלך בבל ביד הכשדים. בס"א כ"י מצאתי כתוב וביד עבדיו וטעות הוא:

פסוק כח
הוטלו. בכמה ספרים הוטלו הטי"ת בחטוף פתח:

פסוק כט
ארץ ארץ ארץ. חד מן ג' פסוקים משולשים בקריאה וסימן נמסר כאן במסרה גדולה:

פרק כג

פסוק ג
והשבתי. בספרים מדוייקים חסר יו"ד בתר שי"ן וחסר וא"ו בתר בי"ת:
נוהן. בספרים מדוייקים חסר יו"ד בתר וא"ו:

פסוק ד
והקמתי עליהם. בספרים מדוייקים חסר דחסר וכן נכון עי"ש המסורת שאין זה מן ג' מלא דמלא וסימן נמסר ביחזקאל סוף סימן ט"ז ולא מן ו' חסרים וא"ו וסימן נמסר בפרשת בחקתי וכן הוא:

פסוק ה
והקמתי לדוד. שבסמוך:

פסוק ו
אשר יקראו. בספרי ספרד האל"ף בגעיא כמוהו רבים כמ"ש בסוף מאמר המאריך:
יקראו. אל ירוץ הקורא לקרות יקראו בשורק כמ"ש באיזה דפוס שאם ירוץ יכשל:
וזה שמו אשר יקראו ה' | צדקנו. כתב ן' עזרא בריש פרשת יתרו כי שם המשיח ה' צדקנו כמו שקרא משה למזבח ה' נסי. והגאון אמר כי השם דבק עם מלת יקראו ושם המשיח הוא צדקנו והנה הוא מטעה בעל הטעמים ששם טרחא במלת יקראו וגו' עיין שם וגם מה שכתב בפרשת וישלח על פסוק אל אלהי ישראל וכן פירש רד"ק כאן וגם בירמיה ל"ג על פסוק אשר יקרא לה ה' | צדקנו. ולבך יבין כי בה' | יראה ובה' | נסי ובה' | צדקנו בשני המקומות ובה' | שמה דסוף יחזקאל בכולם יש פסוק אחר מלת ה' ובפסוק ויקרא לו ה' שלום (שופטים ט"ז) יש נוסחא בה' וזו חכמה מפוארה מבעל הטעמים להורות לנו כי גם שלכולם בשם ה' יקראו המשכילים יזהירו ויבינו כי נשגב ה' לבדו ולא הנקראים

בשמו וכן בבראשית רבה פרשת נ"ט משה ניסן של ישראל וגו' ומי הוא ניסו של משה הקב"ה שנאמר ויקרא לו ה' נסי. דוד רועו של ישראל וגו' מי הוא רועו של דוד הקב"ה שנאמר ה' רועי לא אחסר ירושלם אורו של עולם מי הוא אורה של ירושלם הקב"ה דכתיב והיה לך ה' לאור עולם. ובמדרש איכה רבתי על כי רחק ממני מנחם בענין שמו של משיח אמר ר' לוי טבא למדינתא דשמה כשם מלכה ושם מלכה כשם אלהיה טבא למדינתא דשמה כשם מלכה דכתיב ושם העיר מיום ה' במה ושם מלכות בשם אלהיה שנאמר וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו. ועיין מה שכתבתי בפרשת שמות על משה משה ובפרשת כי תשא על פסוק ויקרא בשם ה' ובסוף יחזקאל ובב"ר פ' ס"ד סימן ד' ויפה תואר שם וגם בב"ר סוף פ' מ"ט על פסוק ויקרא לא אל אלהי ישראל וברקאנטי והרמב"ן שם ועבודת הקדש סוף פ' י"ח מחלק העבודה ופ' כ"א מחלק סתרי התורה ודרך אמונה שאמר ב' סוף שער ד' ופ' ב' דמגלה ותוס' שם וגור אביה פ' וישלח ובעל הטורים סוף פרשת וירא על ה' יראה:

ולא יאמרו עוד. במקצת ס"ס ולא יאמרו עוד ס"א יאמרו עוד:

פסוק ח

מארץ צפונה. אין לנו לסמוך על מסורת שבמ"ג שדברים סותרים זה את זה במ"ג נמסר ה' חסר בירמיה וכן נמסר כאן וגם בסימן ג' וכשתעיין עליהם בכתובים תמצא ג' מהם צלאים וב' חסרים ולא עוד אלא שבסימן ג' בפסוק הלך וקראת מסור עליו במס"ק ה' בסיפרא ולית חסר ואולם המוסכם מרוב ספרים המדוייקים כי כלם מלאים וכן מצאתי מסורת כ"י האומרת צפונה ה' בסיפרא ולא חילקה ביניהם כלום ממלוי וחיסור:

פסוק ט

עברו יין. בספרים מדוייקים מלרע הטעם ברי"ש וכן הוא בדפוסים ראשונים:

פסוק יב

ידחו. מלעיל שלא כמנהג מכלול דף קנ"ו:

פסוק טו

חנפה. הנו"ן בשלש נקודות והפ"א בדגש:

פסוק יז

וכל הלך בשררות. מלת הלך חסר וא"ו בספרים כ"י מדויקים ודפוסים ישנים גם במ"ג לא נמנה עם המלאים בנביאים:

פסוק יח

דברי. דברו ק':

פסוק כא
לא שלחתי את הנבאים. במקצת מדוייקים חסר יו"ד קדמאה וכן נכון ע"פ המסורה דסיפרא סי' כ"ו:

פסוק כב
וישמעו. במקצת ס"ס הקדמונים אשר יו"ד וכן נמסר עליו לית וחסר:

פסוק כד
הלוא את השמים. לפי המסורת מלא וא"ו ואל"ף וכן הוא בספרים מדוייקים:

פסוק כז
איש לרעהו. י"ס שכתוב בהם איש אל רעהו ובטלים במיעוטן:
כאשר שכחו. י' דמטעין אשר בקריאה וסי' נמסר ביונה סי' א' במ"ג:

פסוק ל
לכן הנני על הנבאים. במקצת ספרים מדוייקים חסר יו"ד קדמאה וכן חברו שבסמוך הנני על הנבאים ומסורת דסיפרא סי' כ"ו מוכחת שאין אלו מן המלאים אענם י"ס שזה השני דראש פסוק כתוב הנביאם ומסור עליו ג' כתיבין כן:

פסוק לח
ואם משא ה'. חד מן ד' פסוקים דאית בהון שם הקדוש ד' פעמים וסימן נמסר בד"ה ב' י"ד:

פסוק לט
ולאבותיכם. לפי המסורת מלא וא"ו וכן הוא בספרים מדוייקים:

פסוק מ
וכלמות. י"ס שהמ"ם בוא"ו חולם אכן ברוב הספרים בשורק וכן כתב רד"ק בפירוש ובשרשים:

פרק כד

פסוק א
הראני. בחירק הה"א:
יכניהו. ס"א יכניה:

פסוק ט
לזועה. לזעוה קרי:
לחרפה. בלא וא"ו:

לשנינה . בלא וא"ו:

פסוק י
את הרעב. בלא וא"ו על פי המסורת דריש משפטים משפטים וכ"כ רד"ק:

פרק כה

פסוק א
בשנה הרביעית. בספרים מדוייקים חסר יו"ד קדמאה וכן נראה ממסורת דסוף יחזקאל:

פסוק ג
אשכים ודבר. האלף במקום ה"א ובא מלא יו"ד על פי המסורת:

פסוק ה
שובו נא. בספרים מדוייקים בוא"ו שורק לא בשלש נקודות וכן דינו מכח המסורת שלא נמנה עם החסרים במסורת דהאי סיפרא סימן ל"ה:
ואבותיכם. בספרים מדוייקים מלא וא"ו וכן ראוי לפי המסורת:

פסוק ז
הכעסיני. הכעסיני קרי:

פסוק יב
לשממות. כן כתיב:

פסוק יג
והבאותי. והבאתי קרי:

פסוק טז
והתהללו. בספרים מדוייקים חסר וא"ו אחר הה"א:

פסוק יח
את שריה. י"ס ואת ובשאר ספרים בלא וא"ו וכ"כ רד"ק והוא חד מן פסוקים דכתיב בהון את ואת ואת וסימן נמסר במלכים א' סימן ז':
לשרקה. בלא וא"ו:

פסוק כב
ואת מלכי האי. מחלפין ואת כל מלכי האי וכן תרגם יונתן. ורד"ק כתב אין בו כל בספר מונה:

פסוק כג
את דדן. חזינא פלוגתא רבתא ביני ספרי וספרייא בהאי תיבותא איכה מאן דכתב לה בוא"ו ואיכא מאן דכתב לה בלא וא"ו ולפום מאי דחזינן במסרה נוסחא בתרייתא טפי טדיפא מדמסירא ד' את ריש פסוק בסיפרא וכולהו איתנהו בפסוקי דלעיל ודין חד מנהון:

פסוק כז
וקיו. כ"כ ביו"ד וי"ס שכתוב וקוו וקרי וקיו ושבוש הוא:

פסוק לד
כי מלאו ימיכם. מאן דכתיב ידיכם משתבש:
ותפוצותיכם. יש ספרים שהפ"א בשורק והתי"ו בצירי וברוב הספרים הפ"א בחולם והתי"ו בחירק וכן כתב רד"ק בפירוש ובמכלול דף קמ"ח ודף רנ"ה ובשרשים שזאת המלה באם כן בחולם ומשפטה בשורק ובאה גם כן בחירק שלא כמנהג ומשפטה בצירי וכ"כ בהגהת לוית חן ש"ת פ' י"ד:

פסוק לו
יללת. במקצת ספרים הוא"ו בשוא והיו"ד בחירק וזה הוא לקריאת ב"נ כמו שכתב רד"ק אבל לב"א שאנו סומכים עליו הוא"ו בחירק והיו"ד נחה. ועיין עוד מה שכתוב בשרשים שרש יללל:

פרק כו

פסוק ו
הבית הזה כשלה. כתוב בה"א והשני שבפרשה בוא"ו ושניהם חסרים יו"ד מסורת ורד"ק:
הזאתה. הזאת קרי:
לכל גויי הארץ. במקצת ספרים כ"י מדוייקים ביו"ד אחת בלבד ומסורת מסייעא להו שנמסר בירמיה סימן ל"ג גויי ג' מלאים וליית דין מנהון:

פסוק ז
וישמעו הכהנים והנבאים. חסר יו"ד קדמאה שאין זה משנין ח' מלאים בהאי ספרא וסימן נמסר כאן במ"ג אבל ויתפשו אותי הכהנים והנביאים שבסמוך הוא א' מהמלאים:

פסוק ט
תחרב. החי"ת בשוא וסגול:

מאין יושב. בספרים מדוייקים מלא וא"ו וכן ראוי על פי המסורת שנמסר בסימן ב' ה' חסר בסיפרא ואין זה מהם:

פסוק יא
ויאמרו הכהנים והנבאים. חסר יו"ד קדמאה דליתיה מן המלאים אבל ויאמרו השרים וגו' דלקמן בסמוך מלא כמ"ש במסורת:

פסוק יג
דרכיכם. הכפי"ן רפין:

פסוק טו
שלחני ה' עליכם. כל האומר אליכם אינו אלא טועה:

פסוק יח
מיכיה. מיכה קרי:

פסוק כב
אלנתן. מלה א' היא. רד"ק:

פסוק כג
ויבאהו. בספרים מדוייקים חסר יו"ד אחר הבי"ת ומסורת שלנו מהדפוס סתומה ולא ביארה כל הצורך והספרים מתחלפים. האמנם מצאתי מסורה אחת כ"י ברורה כהוגן וזו נוסחה ויבאהו ז' וסימנהון ויאמר אדני בזק ריש שופטים ופלשתים לקחו את ארון (שמואל א ה':א') וירכבהו עבדיו את ממגידו (מלכים ב כ"ג:ל') ויוציאו את אוריהו וישמעו אליו גוים (יחזקאל י"ט:ט') ויתנהו בסוגר בחחים (שם) ויבקש את אחזיהו (ר"ה ב' כ"ב) קדמאה ויביאהו כתיב ושארא ויבאהו כתיב ע"כ. וגם במקרא גדולה על ויביאהו ירושלים דריש שופטים נמסר עליו ז' גלית כן כתיב:

פרק כז

פסוק א
בראשית ממלכת יהויקים בן יאושיהו. לית מלא וכתיב כן:

פסוק יז
מלך בבל וחיו. הוא"ו במאריך:

פרק כח

פסוק א
בשנת הרביעית. בשנה קרי:
הרביעית. במקצת ספרים מדוייקים כ"י ודפוס ישן חסר יו"ד קדמאה ומסורת דסוף יחזקאל סיימפא להון:

פסוק ג
ויביאם בבל. ברובא דספרי דייקי דדפוסא וכתב ודא מלא יו"ד:

פסוק יב
ויהי דבר ה' אל ירמיה. ברובא ספרי בתראי דדפוסא כתיב ירמיהו בוא"ו ברם בספרי קדמאי דוקני כתוב ירמיה בלא וא"ו ובר מן דין נשמעיה פן הוא מסרא דאמרה מן בראשית ממלכת סימן כ"ז עד כה אמר ה' אל אחאב בן קוליה סימן כ"ט ירמיה ע"כ:

פרק כט

פסוק ו
ואת בנותיכם. ס"א בנתיכם חסר וא"ו:

פסוק יא
לתת לכם אחרית ותקוה. עיין מה שאני עתיד לכתוב בדברי הימים א' סימן ה' בס"ד:

פסוק יד
שביתכם. שבותכם קרי:

פסוק יז
את הרעב. כן כתיב את בלא וא"ו ברוב המדוייקים וכן נכון על פי המסורת דריש משפטים:

פסוק יח
לזועה. לזעוה קרי:

פסוק יט
את עבדי הנבאים. חסר יו"ד קדמאה על פי המסורת דסימן כ"ו וכן הוא בספרים מדוייקים:

פסוק כב
ישמך ה' כצדקיהו. ב' חסר וחברו כאפרים:

וכאחאב. כן כתיב ובחילופים שלנו בין מערבאי ומדנהאי נפל הטעות וצריכין תיקון:

פסוק כג

שקר אשר לאו. בכמה ספרים מדוייקים מלא וא"ו ואל"ף וזה אחד מן ל"ה מלאים שנמסר סימנם בפרשת ויקרא ונסמן במלת וינאעו בפסוק זה:

צויתם. ברוב ספרים מדוייקים חסר יו"ד חניינא:

הוידע. היודע קרי:

ועד. כל ועד בסגול חוץ מזה שהוא בצירי ונ"ל הטעם שלעולם ועד שהם סגול לפי שפתרונם עדי עד אבל היודע ועד פתרונו לשון עדות לכך הוא בצירי:

פסוק כה

בשמכה. לית ומלא ה"א:

פסוק כז

הענתתי. כ"כ לא כמו שכתוב בדפוס בומבירגו שנת ש"ד הענעתתי:

פסוק כח

ארכה הוא. חד מן ג' דגושים וחסר על פי המסורת וסימן באיוב י"א:

פסוק לא

כה אמר ה' אל שמעיה הנחלתי. בספר אחד ישן כתיב יד זה וחברו שבסמוך בשוא לבדו וכן במקצת דפוסים אחרונים אבל בספרים אחרים כתובי יד ודפוסים ישנים כולם שבפרשה בחטף סגול:

פסוק לב

איש יושב. במקצת מדוייקים מלא וא"ו וכן נכון ע"פ המסורת שנמסר בהאי סיפרא סימן ב':

פרק ל

פסוק ב

כתב לך. התי"ו בקמץ לבד והוא חטוף:

פסוק ו

ונהפכו. בסגול הה"א וקל הפ"א. שרשים:

פסוק ח

ומוסרותיך. בהרבה מדוייקים מלא וא"ו גם אחרי רי"ש ונמסר עליו לית ומלא:

פסוק יא
ויסרתיך. י"ס שכתוב בהם ויסרתיך הוא"ו בחירק והיו"ד נחה כמו ויסדתיך בספירים (ישעיהו נ"ד:י"א) ולפי דעתי הם מטים משפט המלה מהמנהג שכן בסוף סימן ת"ו כתוב מקצת פסוק זה ואין ביניהם הפרש במלה זו ושניהם כתובים ויסרתיך הוא"ו בשוא דאם לא כן לא היה נמנע רד"ק מלאומרו כדרכו בכמה מקומות הן אמת שמצאתי אח"כ בס"א שגם בסימן מ"ו כתוב עליו ויסרתיך הוא"ו בחירק:

פסוק יב
נחלה מכתך. החי"ת בשוא לבדו בספרים מדוייקים ב"י ודפוסים ישנים וכן כתב רד"ק בשרש חלה וכן משמע מהגהת המדקדק בשרש נחל:

פסוק טז
שאסיך. יחיד אל"ף:

פסוק יז
כי אעלה ארכה. במקצת ספרים ארוכה בוא"ו שורק ואולם בסי' ל"ג נמסר סימן ארוכה ד' ג' מלא וב' חסר וסימן הנני מעלה לה. כי אעלה ארכה. ותעל ארוכה למלאכם (ד"ה ב' כ"ד). כי עלת ארוכה (נחמיה ד':א'). ב' קדמאי חסר וזהו א' מן החסרים. ולכל הגירסאות הכ"ף צריכה להיות רפה:

פסוק יח
ומשכנותיך. במקצת ספרים מדוייקים חסר וא"ו אחר הנו"ן ובאחד מהם נמסר עליו ב' חד חסר וחד מלא ע"כ. וכן באיוב סימן ל"ט על פסוק ומשכנתיו מלאה מסורת עליו במקרא גדולה ב' חד חסר:

פרק לא

פסוק ב
כה אמר ה'. כאן מתחיל ראש הסימן:

מצא חן. מלרע:

פסוק ד
ונבנית. בספרים קדמונים הוא"ו בגעיא:

תעדי. בלא מאריך בתי"ו:

פסוק ה
תטעי. בדגש הטי"ת כמ"ש (בישעיה י"ז):

פסוק ח
הנני מביא אותם. במקצת מדוייקים מלא וא"ו ויפה עשו יען לא נמנה שם עם החסרים בהאי סיפרא וסי' נמסר בסי' כ"ג:
וילדת יחדו. ברוב ספרים כ"י חסר וא"ו אחר יו"ד וכן הוא בדפוסים ראשונים:

פסוק ט
ובתחנונים. בספרים מדוייקים כ"י הוא"ו במאריך וכ"כ הבלמשי:
ואפרים בכרי הוא. מלעיל ע"פ המסורת וחברו ראובן בכרי אשה:

פסוק יב
ובאו. מלעיל דטעם הזרקא מקומו לעולם באות אחרונה:

פסוק יג
מיגונם. היו"ד נחה:

פסוק יד
ורויתי. ביו"ד אחר וא"ו ובס"א כתיבת יד בא מלעיל ובשאר ספרים מלרע וכן כתב רד"ק הטעם מלרע בתי"ו:

פסוק טו
להנחם. כן כתוב בלמ"ד בראש המלה ואין לחוש על מי שחשב לכתוב הנחם בלא למ"ד:

פסוק טז
ועיניך מדמעה. ובספר תילים את עיני מן דמעה וזהו אחד מן ב' ב' חילוף חד מן וחד מיחדין וסימן נמסר במסרה גדולה פרשת שמות:

פסוק כ
הבן יקיר. הבי"ת רפה:
שעשועים. מתחלפת שעשעים:

פסוק כא
למסלה. המ"ם רפה והלמ"ד מעמדת בגעיא מכלול דף נ"א:
הלכתי. הלכת ק' וכן כתב רש"י הלכתי כתיב וכל מקום שהלכת הלכתי אני ובמדרש איכה רבתי פסוק קראתי למאהבי א"ר חייא הלכתי כתיב את מוצא בשעה שגלו ישראל לבבל מה כתיב למענכם שלחתי בבלה וכו' ועיין מה שכתבתי בישעיה מ"ג וריקאנטי פרשת בראשית דף כ"ח:

פסוק כב
תסובב גבר. ברוב הספרים תסובב בשני טעמים:

פסוק כד
ונסעו בסדר. בהרבה מדוייקים הבי"ת בקמץ:

פסוק כו
הקיצתי. הה"א בשוא וסגול והם ג' במסורת וב' האחרים הם בספר תהלים סי' ג' וסי' קל"ט והמסרות חלוקות איכא דמסרי הכא ב' מלא ודין חסר ואיכא דמסרי ב' חסר וא' מלא:

פסוק לב
אכתבנה. בקמץ חטף התי"ו לב"א ולב"נ בשוא ופתח כן היא בחילופים וכ"כ רד"ק בפי' ובשרשים ותמהני שבכמה ספרים התי"ו נקודה בשוא ופתח כב"נ דלא סמכינן עליה:

פסוק לג
ביום החזיקי. בספר ה' כ"י החזיקי ובס"א הה"א בסגול והחי"ת בחטף סגול וכן כתב רד"ק עוד מצאתי שהספרים מתחלפים יש מהן בטעם מלעיל בזי"ן וברוב מדוייקים מלרע:
הפרו. הפ"א בצירי לא בקמץ וזהו חד מן ד' הפרו במסורת:

פסוק לד
כי כולם. בוא"ו עם דגש הלמ"ד בספרים מדוייקים ונמסר עליו לית מלא וכ"כ רד"ק בפי' ובמכלול דף ק"ה ואין לחוש לספרים שכתוב כלם בג' נקודות:

פסוק לז
אם ימדו. בס"א כ"י הטעם בדל"ת ובשאר ספרים במ"ס:

פסוק לח
ימים**. באים ק' ולא כתיב נדרים פרק אין בין המודר ומסורת ריש ס' אלה הדברים ומלאו דבר סתום הוא לנו לומר כי לעתים רחוקות ולימים רבים זאת הבשורה וכאשר נקרא באים קרב הקץ וקרבה הבשורה כך מצאתי בסדר י' דברים נקרים ולא נכתבים ופירושם ומלתם:
ממגדל חננאל שער הפנה. בכמה ספרים קדמונים כ"י וגם בדפוס ישן כן כתוב בלא מלת עד ואין זו גירסא רד"ק שכן כתב עד שער הפנה ר"ל עד שער הפנים וכן אמר בנבואת זכריה עד שער הפנים סי' י"ד וזכר גם כן שם ומגדל חננאל עכ"ל. וכן הוא בתרגום ובפי' הרי"א ותמיהא לי מילתא טובא וכגון דא ודאי צריכא עיונא ודקדוקא ובתר הכי אשכתנא נמי בספרים דר' מנחם די לונזאני מדפוס בומבירגו שנת ש"נ דעבר עליה קולמוס וכדאי הוא אותו זקן לסמוך עליו דודאי דק ואשכח הכי בספרי דוקני:

פסוק לט

קוה. קו ק' והקו"ף בפתח בספרים מדוייקים כ"י ודפוסים ישנים:

על גבעת גרב. זהו א' מן אותם הכתובים על וסבירים עד וסימן מסרתי בנחמיה י"ב:

פסוק מ

וכל העמק הפגרים. חד מן א"ב מן חד חד מן סרחין תיבותא לא נסבין וא"ו בריש תיבותא ומטעין בהון וסימן נמסר במסרה רבתא:

וכל השרמות. השדמות קרי בדל"ת והוא חד מן ד' מלין דכתיבין רי"ש וקריין דל"ת במסורת:

ולא יהרס. הוא"ו בגעיא בס"ס:

פרק לב

פסוק א

בשנת. בשנה קרי:

העשרית. במקצת ספרים מדוייקים חסר יו"ד קדמאה ונכון הדבר על פי המסורת דסוף פ' בשלח:

פסוק ד

ועיניו את עינו. עיניו ק' כן מצאתי במקצת מדוייקים מספרד וגם בדפוס ישן שחילוף הקרי והכתיב הוא על מלת עינו ובספרים אחרים הוא במלת ועיניו:

פסוק ה

ובבל יולך. ברוב ספרים כ"י חסר יו"ד ונמסר עליו ב' חד מלא וחד חסר ולא מסיימי וכן נמסר בקהלת סימן י"א על פסוק יוליך את הקול וכיון דהוא מלא בכל הספרים ממילא משמע דזהו החסר:

פסוק ט

ואשקלה. בספרים ספרדים הראוים לסמוך עליהם הקו"ף בחטף פתח וכן במסורת כ"י מצאתי ואשקלה ג' בקריא ב' חסר ופתח וחד מלא וקמץ וסימנהון ואשקלה לו את הכסף. ואשקלה על ידם כסף. ואשקולה להם ע"כ. ושניהם בעזרא ח' ופי' המסרה ר"ל ב' בלא וא"ו אחד הקו"ף ובחטף קמץ עכ"ל. ועיין עוד מ"ש שם בעזרא:

פסוק יא

את החתום המצוה. בנדרים פ' אין בין המודר חשיב את דהמצוה עם מילין דכתיבין ולא קריין והר"ן ז"ל כתב את דהמצוה בס' ואתחנן כך מצאתי כתוב ולא נמצא בספרים

שלנו עכ"ל. ובהקדמת מק"ג כתוב דרש"י ז"ל פי' את דהמצוה כתיב בירמיה ע"כ ולפי דעתי הוא זה דמלת את נראית מיותרת. אחר כך מצאתי בחילופי מערבאי ומדינחאי דלמערבאי את החתום המצוה והחקים למדיחאי אם החתום ואת המצוה אולי זאת היתה כזונה וגירסת רש"י ז"ל וצריך להגיה בפירושו ואת המצוה כגירסת מקצת ספרים עוד כתב הר"ן שם דמסרה חשיב כל הני וטפי עלייהו אתריני במסורת רות מיהו לא חשיב את דהמצוה אלא את דהנפש דכתיב בירמיה גבי צדקיהו חי ה' את אשר עשה לנו את הנפש הזאת:

פסוק יב

לעיני חנמאל דדי. כתב רבי יונה בספר הרקמה שפירשו בן דדי כאשר אמר למעלה ועיין בפי' רד"ק ורש"י:

הכתבים בספר המקנה. במאיר נתיב שרש כתב ושרש ספר כתוב הכתובים וכן בספרים אחרים כ"י כתוב בפנים הכתובים אך נכתב בצדו נ"ל חזקיה הנקדן הכתבים ע"כ. ובמקרא גדולה נמסר עליו לית ר"ל דליכא כוותיה בקריא הדא אמרה דכתיב הכתבים דאילו הכתובים טובא נינהו ויש להסתפק בפירוש רד"ק ותרגום יונתן:

פסוק יח

אל חיק בניהם. מלא יו"ד וכן ראוי כי לא נמנה במסורת משלי ה' במנין ד' חסרים וכתב רד"ק בשרש חיק שיש ספרים אל חק בניהם חסר:

פסוק כג

וירשו אתה. ביו"ד האית"ן לבד ובמאריך ונעדרה יו"ד פ"א הפעל מהמכתב והוא חד מן ד' חסרים על פי המסורת כמו שכתבתי במלכים ב' י"ז על פסוק וירשו את שמרון:

ובתרותך. ובתורתך קרי:

פסוק כט

למען הכעסני. כעסוני הסופרים והמדפיסים בחילופיהם בלישנא דכעה בהדין סיפרא אם הם מלאים יו"ד או חסרים וצריך עיון במסורת ריש שמואל כמו שכתבתי בירמיה סימן ו' ועיין לקמן סימן מ"ד:

פסוק ל

אך מכעסים. ברוב הספרים חסר יו"ד קדמאה אבל במסורת שמואל א' א' נמסר כל מכעיסים מלא בר מן א' חסר והנה ה' את ישראל (מלכים א' י"ד). וכשעיינתי עליו מצאתיו מלא בכל ספרים הטובים וכן נמסר עליו לית מלא לפיכך אני אומר שצריך להגיה מסורת דלעיל ולומר כל מכעסים חסר בר מן א' מלא והנה ה' אם ישראל:

פסוק לב
עשו להכעסני. במקצת ספרים חסר יו"ד:

פסוק לה
החטי. חסר אל"ף וכן במלכים ב' י"ג מכלול דף קע"א ובאו גם כן מלות אחרות בחסרון האל"ף הובאו במכלול דף ק"ג:

פסוק לו
בחרב וברעב. ראיתי פוסחים על שתי הסעיפים אם כתיב וברעב עם וא"ו או בלא וא"ו יש שכתבו בתחלה בוא"ו ואחר כך העבירו עליה קולמוס ויש שכתבו בתחלה בלא וא"ו והנסיעוה אחר כך והן ולאו ורפיא בידייהו ואנן ברחמי מאריה דשמיא אשכתנא בירורא דמילתא דהוא בוא"ו מן מה דחזינן בירמיה סימן ל"ח דחמשה אינון דכתיבין בחרב ברעב בלא וא"ו וליכא דין ביניהון ש"מ דהדין כתיב בוא"ו וכן ת"י:

פסוק מ
להיטיבי אותה. מלא וא"ו כי אינו מן החסרים בסימן כ"ג:

פרק לג

פסוק ב
ה' שמו. ברוב ספרים ישנים אין פסיק בין ה' למלת שמו:

פסוק ג
גדלות ובצרות. בספרו של יונתן בן עוזיאל היה כתוב ונצורות בנו"ן שתרגם רברבן ונטירן וכן היה כתוב בספרו של רש"י שפירש שמורות בלבי לעשותם:

פסוק ה
ולמלאם. בספרים כ"י ודפוסים ישנים אין דגש בלמ"ד. ובנוסחא מדוייקת יש עליה הקו של רפי:

פסוק ו
מעלה לה ארכה. בס"א כ"י ארוכה בוא"ו שורק ולא יתכן מטה שכתבתי לעיל סימן ל':
ורפאתים. במק"ג נמסר עליו לית וחסר יו"ד אבל בספרים מדוייקים ב"י ודפוסים ישנים ביו"ד:

פסוק ח
וסלחתי לכול. לית מלא וקריאתו בקמץ חטוף כדין כל המוקף וכן כתב בעל מסורת המסורת בדבור שביעי והוא חד מן מלין יתרין וא"ו וחטפין קמצין על פי המסורת וסימן במסרה רבתא אוש הוא"ו:
עונותיהם. בספרים מדוייקים מלא וא"ו אחר הנו"ן ובמ"ג שלנו מהדפוס עוונותיהם ב' מלא וסימן וסלחת לסמך ויכלמו מעונותיהם (יחזקאל מ"ג:י') ונראה לי להגיה וסלחתי לכל עונותיהם שהוא פסוק הכתוב כאן במקום וסלחת לעמך שהוא במלכים א' ח' כי אין מלת עונותיהם באותו פסוק:

פסוק י
במקום הזה. ס"א במקום וברוב ספרים ישנים מאריך במ"ם ובמקף בין שתי המלות:
הנשמות. במקצת ספרים הה"א בלא מאריך והנו"ן בדגש ובס"ס הה"א במאריך והנו"ן קלה:

פסוק יא
קול ששון וקול שמחה. חד מן ג' פסוקים דאית בהון ד' עמים אזכרה וסימן מסרתי בד"ה ב' י"ד:

פסוק טז
ה' צדקנו. עיין מ"ש לעיל בסימן כ"ג:

פסוק יח
מעלה עולה. הספרים חלוקים מין מלא לחסר ויש להכריע שהוא מלא וא"ו דליכא שום חסר בסיפרא רק כי יצמו וגו' וכי יעלו עלה בסימן י"ד וכן נמסר שם ובפרשת נשא:

פסוק כו
ישחק. כתוב בסי"ן והוא חד מן ד' הכתובים כן כנוי ליצחק וסימן נמסר כאן במסורת ובעמוס ז':
אשוב. אשיב ק':

פרק לד

פסוק א
ונבוכדנאצר. בספרים כ"י ודפוסים ישנים כתוב ברי"ש ואל"ף וכן במסרה גדולה במערכת אות נו"ן מסור כל ירמיה ויחזקאל ראצר ומן בראשית ממלכת יהויקים שתניינא שהוא בריש שי' כ"ז עד קוליה נאצר ועסוק זה היא בסימן כ"ט מתחיל כה אמר ה' צבאות

אלהי ישראל אל אחאב בן קוליה וגו' ובאות פ' עצמו יש ביד נבוכדראצר מלך בבל. (א"ה וקשיא לי טובא והלא הכא נמסר ב' וחבירו הוא נבוכדנאצר מלכא בדניאל ריש סי' ג' והתם נמי בדניאל נמסר עליו ב' וא"ה ה"נ כתיב בנו"ן ע"כ):

וכל חילו. הוא"ו בגעיא:

פסוק ה

ובמשרפות. בס"ה הוא"ו במאריך:

פסוק יא

ויכבישום. יתיר יו"ד ורד"ק כתב ויכבישום כתיב ויכבשום ק' וכן הוא במקצת ספרים:

פסוק יד

תשלחו. התי"ו בגעיא:

פסוק יז

לזועה. לזעוה קרי:

פרק לה

פסוק ד

ואבא אותם בית ה' אל לשכת. כתב בעל מסורת הברית הגדול בירמיה סימן ב' ואבי ג' חסר אל"ף וסי' ואבי אתכם אלי פ' יתרו ואבי אתכם אל ארץ הכרמל ירמיה ב'. ואבי אתם בית ה' ע"כ. ובירמיה סי' ל"ה כתב שנזדמנה לו נסחא משובשת אבל הנסחא האמיתית הוא שהם חסר יו"ד כמו שנמסר בפ' יתרו. והנני מודיע שגם זו היא משובשת וצריך להשמיט ממנה פסוק ואביא אתכם אל ארץ הכרמל כי הוא מלא יו"ד ואל"ף בכל הספרים והגירסא הישרה כך היא ואבא ב' חסר יו"ד וסימן ואבא אתכם אלי. ואבא אתם בית ה':

בן שלם. השי"ן בפתח לא בחירק כמו שהוא בדפוסים אחרונים:

פסוק ו

כי יונדב בן רכב. מסורת יונדב ג' וסי' ויאמרו לא נשתה יין. ונשב באהלים. לכן כה אמר וגו'. וכל שמואל דכוותא בר מן א' שכב. ובמכילתא ריש פרשת וישמע יתרו מתחלה היו קוראין אותו יהונדב וכשבא לאותו מעשה פחתו לו אות אחת ונקרא יונדב שנאמר בהתחברך לרשע וגו'. מכאן אמרו חכמים אל יתחבר אדם לרשע אפילו לקרבו לתורה פירוש בהתחברו לרשע עם יהוא בס' מלכים ואמרינן נמי התם מקעי הכי שכן אתה

מוצא בעפרון שמתחלה היו קוראים אותו עפרון ובמשקל הכסף מיד אברהם פחתו אותו אות אחת משמו שנאמר וישקל אברה לעפרן את הכסף עפרן כתיב עיין מ"ש שם:

פסוק יא

ויהי בעלות. בבי"ת. רד"ק:

ויהי בעלות נבוכדראצר מלך בבל אל הארץ. כן כתוב בספרי ספרד המדוייקים ובמקצת ספרים כ"י על הארץ וכן תרגם יונתן על ארעא. אמנם במסרה גדול ערך אר נמסר כל ירמיה על הארץ בר מן ב' אל הארץ וזה א' מהם וחברו והשיבותים אל הארץ סימן ל' וכן מסור עליהם ב' בסיפרא:

פסוק יג

ולישבי. יש ספרים וליושבי:

פרק לו

פסוק ז

אל העם הזה. בס"א כ"י על העם הזה וכן ת"י על עמא הדין אכן בשאר ספרים כתיב אל וכן במסורת מלכים א' ריש סימן י"ד נמסר ח' על העם ואין זה מהם:

פסוק יד

לאמר העגלה. המ"ם דגושה והה"א בלא מאריך כן הוא בספרים מדוייקים כמו חבר שבפסוק:

פסוק כ

חצרה. מלעיל הזקף בנד"י. רד"ק:

פסוק כג

ויהי כקרוא. במקצת ספרים כתובי יד ודפוסים ישנים מלא וא"ו ואל"ף ונמסר עליו ב' אחד מלא ואחד חסר וכן נמסר במלכים ב' ה' על ויהי כקרא מלך ישראל ולא מסייעי וכיון דחזינן בכולהו ספרי דשל מלכים חסר ממילא משמע דהדין מלא:

פרק לז

פסוק ג

בן שלמיה. במקצת ספרים כתובי יד ובדפוס ישן כתוב שלמיהו בוא"ו ובשאר ספרים בלא וא"ו ועיין מה שכתוב במקרא גדולה בסימן דלעיל במסורת ג' בקריאה וגו' ואחד

ושלמיהו ואין זה מהם וכן מצאתי במסורת כתוב יד. ונראה דזו היא עיקר לא כמסרה אחריתי דכתיב התם:

פסוק ד
הכליא. הכלוא קרי:

פסוק יב
לחלק משם. בכל ספרים שלפני החי"ת בשוא ופתח ובמכלול דף פ"ה כתוב שהוא בשוא לבדו לחלק ואחריו הלכו בעל מכלל יופי ובעל הלשון וכן כתוב בלוית חן פ' כ"ג מהשער השלישי:

פסוק יג
יראיה. בב' יודין הראשונה נקראת ונקודה קמץ ודגושה והשנית אינה נקראת וכן ומחייאל ילד את מתושאל וכן ישששכר לקריאת בן אשר רד"ק ועיין מה שכתבתי בפרשת ויצא על ישששכר:

פסוק יט
ואיו. ואיה קרי והוא חד מן מלין דכתיבין ו' בסוף תיבותא וקריין ה"א וסימן נמסר בשמואל ב' כ"א ושם נאמר ואיו נביאכם פלוגתא וכן במסורת כתובת יד מצאתי כדין פליגין עליה. האמנם יש מסרה אחרת האומרת ואיה ג' ר"פ בקריאה וגו' ואיו נביאכם כן כתוב עיין במסורת על פסוק זה:

פסוק כ
ועתה שמע נא. בנעיא:

פרק לח

פסוק ב
יחיה. וחיה קרי.

פסוק י
והעלית. בס"ס הוא"ו בנעיא:

פסוק יא
בלוי הסחבות. סחבות קרי:

פסוק טז
חי ה' את אשר. את כתיב ולא קרי ועיין מה שכתבתי בסימן ל"ב ע"פ את החתום:

פסוק כ
שמע נא. בגעיא:

פסוק כא
הראני. בחירק הה"א רד"ק.

פסוק כה
יאמרו אליך. הוא"ו בגעיא בספרי ספרד:

פרק לט

פסוק א
בשנה התשעית. בס"ס חסר יו"ד קדמאה ובספרי אחריני מלא דמלא וליכא למיפשט ממסורת דנשא התם לא איירי אלא במלת התשיעי כדחשיב להו ואזיל ומה שכתוב שם וסימנם ויהי בשנה התשעית ליהויקים טעות הוא ור"ל ויהי בשנה החמשית להויקים וגו' בחדש התשיעי למעלה בסימן ל"ו:

פסוק ב
בעשתי עשרה. עיין מ"ש ביחזקאל ריש סימן כ"י:

פסוק ג
נרגל. עלה חדא:
שראצר. מנה חדא ובס"ס בשי"ן שמאלית וס"א שראצר כולהון וקודם בצירי האל"ף:
סמגרנבו. מלה חדא ובתולם וי"ס שכתוב סמגר-נבו תרתין עליו ומקף ביניהם ויש ספרים נבו בשורק:
שרסכים. בספר מוגה מלה חדא וכתוב במ"ם בסוף תיבה:
רב סריס. תרין מלין:
רב מג. תרתין מלין. רוב דברים אלו מרד"ק:

פסוק ה
בערבות ירחו. בספרים מדוייקים הרי"ש בצירי ויש ספרים בחירק וצ"ע ממסורת דסוף מלכים:
ויקחו אותו. במקצת מדוייקים מלא וא"ו ויש מהם שבתחלה נכתב חסר ואחרי כן הגיהו והוסיפו וא"ו:
ויעלהו אל נבוכדראצר. כן כתיב ברי"ש במקצת ספרים מדוייקים ודפוסים ישנים ועיין מ"ש לעיל בסימן ל"ד:

פסוק ז
בנחשתים. ברוב ספרים כ"י ודפוסים ישנים קלה הנו"ן והבי"ת במאריך: וסים ישנים קלה הנו"ן והבי"ת במאריך:

פסוק ט
נבוזראדן. מלה חדא וכן כל נבוכדנצר ונבוכדראצר מלה חדא. רד"ק:

פסוק יב
מאומה רע. בדגש הרי"ש רד"ק בפי' ומכלול דף ע"ב:
כי אם כאשר. אם כתיב ולא קרי:

פסוק יג
ונבושזבן. נו"ן אחרונה זעירא והוא חד מן ג' נוני"ן אריכין זעירין ע"פ המסורת:
שראצר. בשי"ן שמאלית כמ"ש למעלה בזה הסימן:

פסוק יד
להוצאהו אל הבית. מי שכתב מן הבית שגגה יצאה מלפניו:

פסוק טז
הנני מביא. מביא קרי והוא חד מן ט' מלין חסר אל"ף בלישנא ע"פ המסורה:

פרק מ

פסוק א
באזקים. האלף נחה וכן האזקים שבסמוך:

פסוק ג
דבר הזה. הדבר קרי:

פסוק ד
אתי בבל. הביתי"ן רפין:

פסוק ה
ושבה אל גדליה. מלעיל כמ"ש בשמואל ב' ט"ז:

פסוק ז
וישמעו כל שרי. כ"ף רפה:

פסוק ח
עופי. עיפי קרי:

פסוק י
ואתם אספו יין וקיץ. בס"א כ"י הוא"ו בקמץ ובשאר ספרים בשוא וכ"ב רד"ק שזה הראשון בשוא והשני שבסמוך וקיץ הרבה בקמץ הוא"ו:

פסוק יד
בעליס. יש ספרים במ"ם ובמדוייקים בסמך וכן כתב רד"ק עוד מצאתי העי"ן במקצת ספרים בשוא לבד:

פסוק טז
אל תעש. תעשה קרי:

פרק מא

פסוק א
בן נתניה בן. בית רפה:

פסוק ו
הלוך ובכה. (אמר הצעיר רפאל חיים באזילה המגיה לא ידעתי מי הכניס בלב מדפיסי מקראו' ויביציא"ה חלוף גרסאות כאשר ראיתי על פסוק זה והוא כי בדפוס שנת ועדתי כתוב ובכה ובגליון ס"א ובכה ואילו בדפוס שנת וזה לך האות כתוב בפנים ובכה ובגליון ס"א ובכה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהם נ"ל שכולם משובשים הם שהרי במסורת כאן נמסר בכה ובכה ז' ונמנו בפרשת שמות על פסוק והנה בספר בכה זיל פני להי התם ותמצאם מכוונים ונמנה עמהם פ' זה ויצא ישמעאל בן נתניה וכן נמסרו במסרא רבתא ז' וכן בפ' בהעלתך על פסוק העם בכה נמסר ז' ואם לא כן ששה הם. ועוד אצלי ראיה גמורה שכתוב ובכה שהרי בשמואל ב ט"ו:לי על פסוק עלה ובוכה נמסר ב' חד מלא וחד חסר ולא נמצא בכל המקרא תיבת ובוכה בוא"ו בראשית העלה אלא ההוא דשמואל וזה דירמיה. גם כאן בירמיה במסרה קטנה נמסר ב' ואל תקשה ממס"ק שבעזרא י' על פסוק בכה ומחנפל דנמסר עליו ד' שממה נפשך משובש' היא דאם בוכה גרידא קא מסרא אפילו א"ת דהאי ובכה כתיב אפ"ה חמישאה בכה כתיבי וא"ת דבכה ובכה קא מסרה לדידך נמי שימא הוו ועוד אין לומר דהאי מסרה דעזרא ר"ל ד' חסרים וא"ו אחר הבי"ת שהרי כולם חסרים הם בסיפרי דוקני ועל אחד מהם היה לו לבעל המסורת למסור עליו לית מלא אל ודאי כדאמרן. וכן נראה מתרגם יונתן שתרגם ובכי וכן כתבו בעל מאיר נתיב בוא"ו אחר הבי"ת כדי שלא להטעות ע"כ):
כפגש. בס"ס הגימ"ל רפה:

פסוק ז
ויהי כבואם. יש מחלוקת בספרים אם הוא מלא וא"ו או חסר והמסורות סתומות כי במקצתם כתוב כבאם ב' חד חסר וחד מלא ויהי כבאם שמרון. אל תוך העיר. ובמקצתם כתיב כאן לית מלא וחד חסר וגירסא זו נראית שיקר שגם במסרה שלנו במלכים ב' ו' על ויהי בבאם שמרון נמסר לית וחסר וחד מלא וישתטם שהוא זה דירמיה:

פסוק י
וילך לעבור. ברי"ש ומאן דכתב לעבד בדלי"ת לא טב עבד:
אל בני עמון. במאיר נתיב כתוב את בני עמון וכן מצאתי במקצת ספרים כ"י קדמונים מספרד וגם בנביאים עם פירוש הרי"א אבל בספרים אחרים כתוב אל:

פסוק יב
וימצאו אות אל מם רבים. התרגום ורש"י נראה שה ו קוראים על מים רבים ובספרים כתוב אל ובמק"ג כתב המגיה שיש חילוק במסורת והכריע כגירסת אל וכן ראיתי גם אני בספרים כ"י וזו היא הסכמת רד"ק שפירש אל כמו על ודומה לו אל ההרים לא אכל:

פסוק יז
כמוהם. כמהם קרי:

פרק מב

פסוק א
הושעיה. בספרים כ"י ודפוסים ישנים בשו"א לבדו והם שלשה במסורת.

פסוק ד
והיה כל הדבר. הוא"ו בגעיא בס"ס:
כל הדבר. במאריך הכ"ף ועיין סוף פרשת ראה:

פסוק ה
ככל הדבר. בגעיא:

פסוק ו
א'נו. אנחנו קרי:

פסוק י
כי נחמתי אל הרעה. בספר אחד כתיבת יד על הרעה ולא יתכן כי זה הוא חד מן ז' שכתוב נחמה סמוך למלת אל בלישנא כמו שנמסר במסרה גדולה שמואל ב':

פסוק יד
לא נרעב. בספר אחר קמץ:

פסוק טז
תמתו. במקצת ספרים תמותו מלא וא"ו ועפ"ה ראוי להיות חסר כי לא בא במספר המלאים בס' ויהי מקץ אבל ועתה ידע תדעו כי בחרב ברעב ובדבר תמותו שבסמוך הוא אחד מהמלאים:

פסוק כ
התעתים. התעיתם קרי ובס"א כ"י העי"ן בחירק ורד"ק כתב בצירי העי"ן וכן הוא בכל הספרים:
בנפשותיכם. במקצת ספרים חסר וא"ו ואולם כפי המסורת הם שנים מלאים וחברו השמרו בנפשותיכם ירמיה י"ח:

פרק מג

פסוק ב
לא תבואו מצרים. בספרים מדויקים חסר וא"ו בתר בי"ת.

פסוק י
שפרורו. שפרירו קרי.

פסוק יא
ובאה. ובא קרי:

פסוק יב
כאשר יעטה. העי"ן בשוא לבדו בכל בספרים כתובי יד וגם בכמה דפוסים וכן הוא בבעל הלשון ובמסורת פרשת כי תזריע יעטה ד' וסימן ועל שפם יעטה. כאשר יעטה. תהי לו כבגד יעטה. גם ברכות יעטה מורה. וכולם בשוא לבדו:

פרק מד

פסוק ג
אשר עשו להכעסני. חסר יו"ד אחר העי"ן במקצת ספרים כתובי יד מדוייקים ודפוסים ישנים ועיין מה שכתבתי לעיל בסימן ל"ב:

פסוק ח
להכעסני במעשי ידיכם. בספרים הנ"ל חסר יו"ד כדלעיל. במעשי הנ"ל העי"ן בחטף פתח:
למען הכרית להם. במקרא גדולה נכתב בצדו בספר מוגה להם ע"כ. וקורא אני אותו ספר מוטעה:

פסוק ט
השכחתם. השי"ן קלה והה"א שלא געיא ויש ספרים הה"א בגעיא כן כתב רד"ק בפירש ובמכלול דף ס"א:

פסוק יב
לאלה לשמה. במקצת ספרים כ"י ודפוסים ישנים ולשמה בוא"ו ובספרים אחרים בלא וא"ו ואין לסמוך בזה על מסורת שלנו הכתובה בספר ירמיה סוף סימן כ"ד דכוונתה אינה אלא לתת סימן לסדר התיבות המתחלפות ולא לסדר הואו"ן:

פסוק יז
למלכת השמים. חסר אל"ף וכן האחרים אשר בפרשה כי המירו הגבירה בשפחתה וקראוה בשמה מטרוניא וכו' ספר האמונות לרש"ט ועיין עוד במערכת האלהית פרק ט':

פסוק יט
להעצבה. במקצת ספרים כ"י הה"א במפיק ובספרי ספרד רפויה וכ"כ רד"ק בפירוש ובס' מכלול דף ל"ב ובשרשים שהה"א רפה ומשפטה במפיק וכן נראה מהתרגום ומפירוש רש"י:

פסוק כב
משני התועבת. כן כתוב בספרים מדוייקים מלא וא"ו קדמאה וחסר וא"ו תניינא וכן ראוי על פי המסורת דסוף ס' אחרי מות:
ותהי ארצכה לחרבה ולשמה. יש ספרים כתוב לשמה בלא וא"ו ויש ספרים שנכתב בוא"ו ואחר בך נגררה ויש מהם בלא וא"ו והוסיפוה אחרי כן:

פסוק כג
ובעדותיו. במקצת ספרים כתובי יד הדל"ת בחולם ובמשך הוא"ו ורד"ק כתב בשוא הדל"ת ובחולם הוא"ו וכן הוא בספרים מדוייקים וזהו אחד מן ה' מפקין וא"ו בלישנא וסימן במ"ג מלכים א' ב':

פסוק כה
ובידיכם מלאתם. יש ספרים שכתוב בהם ובידכם וברובן של מדוייקים כתוב ובידיכם בשני יודי"ן ונמסר עליו לית ומלא:

פסוק כו
עד כלותם. הכ"ף בשוא לא בפתח:

פסוק כח
וידעו. בספרי ספרד הוא"ו בגעיא וכן הוא בחילופים לבן אשר:

פסוק כט
וזאת לכם האות. בנסחא כ"י וזה לכם אבל במסורת ריש פרשת תרומה נמסר י"ז וזאת ריש פסוק וזה אחד מהם וכן הוא בשאר ספרים:

פרק מה

פסוק א
מפי ירמיהו בשנה הרבעית. במקצת ספרים כ"י ודפוס ישן כתוב בשנת ובאחד מהם כתוב עליו למדינחאי בשנת כתיב למערבאי בשנה כתיב וכן במקרא גדולה בחילופי מערבאי ומדינחאי כתוב למערבאי בשנה למדינחאי בשנת כתיב בשנה קרי וידוע שאנו סומכים על קריאת מערבאי שהם בני ארץ ישראל וכן נראה שהיה גירסת רד"ק שלא כתב על זה מאומה כמו שכתב בסמוך על פ' למצרים כל חיל פרעה וגו' בשנת הרביעית וגו':

פסוק ד
ואת כל הארץ היא. בגליון א' מס"ס כתוב עליו למדנחאי הארץ לי היא עד כאן וכן ת"י וית כל ארעא דישראל דילי היא:

פרק מו

פסוק א
הנביא על הגוים. יש מי שכתב על כל הגוים ושיבוש הוא שזהו אחד מן ה' בקריאה דליכא מלת כל וסימנם במסורת על פסוק זה:

פסוק ד
הסרינות. בס"א כ"י בשי"ן שמאלית ובשאר ספרים בסמך וחסר וא"ו קדמאה ופליגי ספרי בוא"ו תניינא ובמקרא גדולה נמסר עליו לית וחסר וכתוב סמ"ך:

פסוק ה
נסוגים. יש ספרים חסר וא"ו:

פסוק ז
יתגעשו מימיו. במאריך:

פסוק ח
מצרים כיאר. אין גדש ביו"ד ובכל ספרים כ"י חסר וא"ו וכמוהו מי זה כיאר שבפ' הקודם ועיין מ"ש בזכריה י':

פסוק ט
ויצאו. בצירי היו"ד והוא איתן ולית כותיה ושארא ויצאו בקמץ היו"ד. רד"ק:
הגבורים. לפי המסורת מלא וא"ו שזהו א' מן ז' מלאים וסימן נמסר במיכה ד' במ"ג וכן הוא במקצת ספרים:

פסוק י
והיום. הוא"ו בגעיא בס"ס:
ורותה. במקצת ספרים כ"י ורותה בחירק הרי"ש ודגש בוא"ו שעושים אותו מהדגוש אכן בספרים מדוייקי' מספרד הרי"ש בקמץ וכן כתב רד"ק ורותה מן הקל ולית כותיה ושארא רותה ורותה מן הדגוש:

פסוק יא
הרבית. הרבית קרי:

פסוק יז
העביר המועד. בס"א ישן כ"י ודפוס ראשון העי"ן בשוא לבדו ובשאר ספרים בחטף סגול:

פסוק כ
יפה פיה. שתי מלות וענינו מלה אחת רד"ק בפירוש ומכלול דף רכ"ה אבל בהגהת שרשים כתב ר"א הלוי שכתוב וקרי מלה אחת:

פסוק כג
כרתו יערה. כתב רד"ק בפירוש ובשרשים שיש מחלוקת בקריאת המלה הזאת יש קוראים אותה בקמץ חטוף ואומרים שהוא צווי כמו חרבו מאד (ירמיה ב') כאילו מדבר כנגד החיל. ויש קוראים אותה בהעמדה שמרו עדותיו (תהלים צ"ט) שהוא פעל עבר וכן מצאנוהו בספרים מדויקים הכ"ף מעמדת בגעיא וזאת הקריאה הנכונה לפי הענין ועיין עוד בפירוש:

פסוק כז
ושאנן. במקצת ספרים כ"י הנו"ן בקמץ וע"פ המסורת הוא בפתח והם ד' וזה אחד מהם וכן הוא ברוב הספרים:

פסוק כח
ויסרתיך. עיין לעיל בסימן ל' מ"ש במלה זו:

פרק מז

פסוק ב
והילל. בס"א כ"י והילל בצירי הלמ"ד ובשאר ספרים בחירק וחסר יו"ד המשך וכ"כ רד"ק:

פרק מח

פסוק ג
קול **צעקה**. בנביאים עם פירש הרי"א זעקה בזי"ן וטעות הוא שזהו א' מן ד' צעקה בנביאים כמו שבאו במסורת:

מחורנים. בס"א מחרנים חסר:

ושבר. במקצת כתובי יד הוא"ו בשוא ובספרים אחרים בקמץ:

פסוק ד
השמיעו. בס"א כ"י מוגה השמיעו ואינו כן בספרים אחרים ובמקר' גדולה נמס' עליו לית וזהו הכרנו שכתוב השמיעו בחירק שאין דומה לו במקרא שאם היה בפתח הלא נמצאו רבים כמוהו:

צעוריה. צעיריה קרי:

פסוק ה
הלחות. הלחית קרי:

חורנים. ס"א חרונים ויש ספרים חרנים:

פסוק ו
ותהיינה. במקצת ספרים ותהיינה בשני יודי"ן אבל במסורת כתוב על זה ב' חסר וכן נמסר בירמיה י"ח על פסוק ותהינה נשיהם שכלות:

פסוק ז
כמיש. כמוש קרי:

יחד. יחדו קרי׳:

פסוק יא

שאנן. חד מן ד׳ שהנו״ן פתוחה ע״פ המסורת וכן כתב רד״ק:

טעמו בו. העי״ן בשוא לבד בספרים כ״י ודפוסים ישנים ובמסורת ד׳ טעמו וחד וטעמו וסימן נמסר בשמואל א׳ כ״א ותהלים סימן ל״ד וכולם בשוא לבד:

פסוק יח

ישבי בצעא. ושבי קרי׳:

פסוק יט

ערוער. מלא וא״ו כי לא נמנה במסורת במנין החסרים:

פסוק כ

הלילי. הלילו קרי׳:

וזעקו. וזעקו קרי׳:

פסוק כא

מופעת. מיפעת קרי׳:

פסוק כו

והיה לשחק גם הוא. בספרי הדפוס ובמקצת מדוייקים כ״י חסר וא״ו וכן במסורת ב׳ מלא בלישנא בנביאים וסימן הראים בשחוק שמשון (שופטים ט״ז:כ״ז-כ״ח) פתיתני ה׳ ואפת חזקתני ותוכל הייתי לשחוק כל היום (ירמיהו כ׳:ז׳) וכל כתובים דכוותה מלא בר מן ד׳ חסרים וסימן שחק לרעהו אהיה. קדמאה דפסוק איוב י״ב. גם בשחק יכאב לב (משלי י״ד:י״ג) כן שחק הכסיל (קהלת ז׳:ו׳) הייתי שחק לכל עמי (איכה ג׳:י״ד) כך היא הגירסא המצויה אצלי בה׳ קדמון מדוייק מספרד והוא שוה עם לשון אחרון שהובא בירמיה סי׳ כ׳ במ״ג ועם לשון ראשון שבמשלי י״ד. וכוונה א׳ לכולן אלא שמתחלפות בסדרן ולשונות אסרים שהובאו בשני המקומות אין בהם ממש משום דהאי גרים בהאי לישנא והאי גרים בלישנא אחרינא וסחרן אהדדי ומבלבלי לישנא במניינא ובגירסא. והאי דכתב המגיה בירמיה כ׳ ואני הצעיר המאסף בקשתי ולא מצאתי פסוק קדמאהדהיינו כי היה דבר ה׳ לשחק וגו׳ ודאי דקושטא קאמר ולפום מאי דהזי לי הואו דמשתבש בגירסיה בפסוקא הדין דכתיב ביה כי על ה׳ וגו׳ ודין הוא החסר דקאמר עליה בקדמיתא לשחוק ז׳ מלא וא׳ חסר ומיהו קשיא רישא אסיפא דבמניינא דמני בתר הכי וא״ו מלא מני בגווייהו וספק מואב בקיאו דהיינו הך חסר דמעיקרא ותו קש׳. דקא חשיב והיה מואב לשחוק דהאי פרשתא לקמץ בהדי המלאי׳ דהוא חסר בכולהו ספרי ותו האי דכתב במשלי י״ד ל״א

כל נביאים מלא בר מן ב' חסר בשחק שמשון. פתיחני ה' ואפת. פליג אכולהו לישני ואכולהן ספרי דאינון מלאים אישתכח השתא דכל חדא וחדא מאילין מסראתא הויה לה הדא לגבי תרתי או לגבי מלא ולאו כלום כ"ש דאית בהו פירכי וחזינא נמי מסרה אחריתי דקאמרה בשחוק ב' חד מלא וחד חסר בשחוק שמשון. גם בשחק יכאב לב. קדמאה מלא ותו לא מידי בהאי ענייא והדא נמי נסחא ממליא הוא כלישנא קמא דמשלי. ה' ישיב שבות ירושלם כבראשונה אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה:

פסוק כז

ואם לוא השחק. חסר וא"ו כמ"ש לעיל:

נמצאה. נמצא קרי:

פסוק ל

עברתו ולא כן בדיו. סימן דישעיה ט"ז ועברתו לא כן דירמיה עברתו ולא כן ומה שיש לדקדק מבראשית רבה סוף פ' נ"א עיין יפה תואר שם סימן י"ג:

פסוק לב

עד ים יעזר. העי"ן בשוא לבדו כמו שהוא חברו בפ':

פסוק לג

מיקבים. היו"ד נחה:

פסוק לד

שלשיה. בספרים מדוייקים חסר יו"ד אחר למ"ד וכן נכון שהמסורת אומרת שלשיה ג' וסימן עד צוער מגלת שלשיה (יכמיה ט"ו). עד חרנים עגלת שלשיה. ביום ההוא והיה ישראל שלשיה (שם סימן י"ט) בתראה מלא:

פסוק לו

למואב כחללים. חסר יו"ד קדמאה:

חרש כחלילים. מלא דמלא כן מצאתי בדפוס ישן ובמקצת ספרים כ"י מדוייקים ובא' מהם נכתב מבחוץ בס"א כחללים תרוייהו חסר ובספר מוגה קדמאה חסר תניינא מלא. שוב מצאתי שזו היא מן הפלוגתות שבין מטרבאי ומדנחאי. ולמערבאי חרש כחלילים מלא דמלא:

פסוק לט

והיה מואב לשחק. חסר וא"ו כמ"ש לעיל:

פסוק מא

והיה לב. בס"ס הוא"ו בגעיא:

פסוק מד
הניס. הנס קרי:

פסוק מה
כי אש יצא. ג' סבירין יצאה:

מבין סיחן. י"ס סיחון:

פרק מט

פסוק א
הבנים אין לישראל. בי"ת רפה וה"א חטף פתח שהוא לשון תמיהא רש"י:

פסוק ב
את יורשיו. מתחלפת ירשיו חסר וא"ו:

פסוק ג
ספדנה. במסורת הושע ב' נמנה עם מלין דכתיבין שי"ן וקרינן סמ"ך ספדנה והתשוטטנה בגדרות. א"א הרבה יש לתמוה כי במסורת מנו זאת המלה בכלל מלין דכתיבין שי"ן וקריין סמ"ך וכן מצאתי בקצת ספרים מדוייקים והתשוטטנה בגדרות בשי"ן שמאלית והתימא כי שום מפרש לא דבר מזה מאומה ואולי יש לפרשו מלשון ושטי כזב בדרך רחוקה עכ"ל. ולדידי ניחא טפי למימר דהך מסרה דהושע אירי ממלת שפדנה דהכי נקיט לה במסורת בשי"ן שמאלית אף על גב דאשכח בסיפרי דילן בסמ"ך דאורחא דמסרה לאדכורי ברישא ורבותא דעלה קיימא כדחזינן הכא וכן בכמא דוכתיו אבל מלת והתשוטטנה בשי"ן ימנית ולית בה פלוגתא:

פסוק ד
מי יבוא אלי. במקצת מדוייקים מלא וא"ו ואל"ף והן ראוי על פי המסורת דפרשת בהעלתך:

פסוק ז
נסרחה. בס"א כתבת יד ובדפוס ישן נסרחה הרי"ש בחטף קמץ וכן כתב רד"ק בפירוש ובשרשים ובספרים אחרים בשוא לבדו:

פסוק ח
העמיקו. ברוב הספרים העי"ן בשוא לבד וחסר יו"ד אחר מ"ם:

פסוק ט
לא ישארו. במקצת ספרים כתובי יד חסר יו"ד ומסור עליו לית חסר:

פסוק יא

עזבה. צווי ועיין מה שכתבתי במלכים ב' ח':

ואלמנתיך. יש ספרים מלא וא"ו אחר הנו"ן:

עלי תבטחו. עיין מה שכתבתי בפ' ויצא על ויתמנה בבאן:

פסוק טז

תפלצתך. בספרים מדוייקים המאריך בתי"ו לא בלמ"ד:

אתך זדון. במקצת ספרים כתובי יד אתך וטועים הם שזהו א' מן ד' אתך לזכר ע"פ המסורת ובמסרה גדולה שלנו כתוב שנמסר הסימן בירמיה י"ב ושם לא נמסר כלום ואולם מצאתיו בספרים כ"י בשופטים י"ג:ט"ו וזהו הלשון אותך ד' קמץ וסימנהון נעצרה נא אותך (שופטים י"ג:ט"ו) תפלצתך השיא אותך. צדיק אתה ה' כי אריב אליך (ירמיהו י"ב:א'). בהתהלכך תנחה אותך. וכל יחזקאל דכוותהון במ"ו. שולח אני אתך ושל אחריו (יחזקאל ב':ג') ובדברי אותך שם סוף סי' ג' והוצאתי אותך סימן ל"ח. ונטשתיך המדברה סימן כ"ט. להביא אתך עליהם סימן ל"ח ע"כ. ומסרה הגדולה מסיימת וכל לשון נקבה דכוותיה:

תגביה כנשר. הכ"ף דגושה מדין מפיק כמא שכתוב בעובדיה וכן כתב רב פעלים בכלל מפיק:

פסוק יט

יעידני. בסגול הדל"ת ובדגש הנו"ן שלא כמנהג והם שנים בסיפרא על פי המסורת וחברו בסימן ג' כמ"ש שם:

פסוק כ

אשר יעץ אל אדום ומחשבותיו אשר חשב. בכל הספרים מלא וא"ו וכן במסורת ב' וחברו ומחשבותיו אשר חשב אל ארץ כשדים לקמן סוף סימן נ' ונראה שכן צריך להגיה בחילופים למערבאי:

פסוק כג

והיה לב. הוא"ו בגעיא בס"ס:

כלב אשה. בכ"ף:

פסוק כה

תהלה. תהלת קרי:

פסוק כח
נבוכדראצר. כתוב בוא"ו וקרי בלא וא"ו שהיה נקרא ג"כ נבוכדראצור בחולם. רד"ק ועיין מ"ש בעזרא סימן ב':
ושדדו. בקמץ חטוף בעלם חרבו מאד. רד"ק בפירושיו ובשרשים ובמכלול דף י"ט וכן בס"א כ"י מסורת עליו לית חטף קמץ ועיין מ"ש בירמיה ה' על ישדדם:

פסוק ל
העמיקו. בספרים מדוייקים העי"ן בשוא לבד:
וחשב עליהם. עליכם קרי ועיין ירמיה כ"א:

פסוק לא
שליו. בשוא השי"ן וביו"ד המשך:

פסוק לב
וזרתים. במקצת ספרים מדוייקים חסר יו"ד בתר ריש וכן הוא חברו שבסמוך בפסוק והבאתי אל עילם:

פסוק לו
אשר לא יבוא. חד מן י"ד יבוא דסבירין יבואו וסימנם נמסר במ"ג סוף פרשת שמיני ומה שתרגום יונתן דלא יהכון הוא לפי משמעות הכתוב למאי דסבירין:
נדחי. הדל"ת בדגש לחסרון פ"א הפעל. נדחי ישראל יכנס רפה. רד"ק:
עולם. עילם קרי:

פסוק לט
אשוב. אשיב קרי:
שבית. שבות קרי:

פרק נ

פסוק ב
חתו. מלעיל. רד"ק:

פסוק ו
היה. היו ק' ועיין מ"ש ביהושע סימן ט"ו:
שובבים. שובבום קרי:

פסוק ז
נאשם. האל"ף בשוא לבדו. שרשים:

פסוק ח
יצאו. צאו קרי:

פסוק ט
גדלים. חסר וא"ו ע"פ המסורת בירמיה סימן כ"ה ובדוכתי אחריני:

פסוק יא
תשמחי. תשמחו קרי:

תעלזי. תעלזו קרי:

חפושי. חפושו קרי:

דשא. בספרים מדוייקים שלפני בה"א וכן הוא דעת ר' יונה המדקדק ובדפוסים ישנים מצאתיהו באל"ף ורד"ק הביא שתי הגירסאות בפירוש ובשרשים שרש דיש ושרש דשא גם בעל מאיר נתיב הביאו בשרש דוש בה"א ובשרש דשא באל"ף אבל האפודי כתב בפ' כ"ד מספרו שר"י המדקדק מנה זה בכלל אחרים שהאל"ף תבוא תמורת ה"א וטעה כי הוא בה"א כפי המסרה עד כאן לשונו וראיית המסרה נ"ל שהיא בה"א מה שלא נחשב זה עם מלין דמשתמשין א' בסוף תיבותא וכל חד וחד לית דכותיה ונמסר בריש מסרה גדולה:

ותצהלי. ותצהלו קרי:

כאבירים. למערבאי כאבירים מלא למדנחאי כאברים חסר כ"כ בחילופים שלנו וכן מצאתי בכמה מדוייקים כתובי יד מלא דמלא:

פסוק טו
אשויתיה. אשיותיה קרי ויש ספרים שהאל"ף בפתח ורד"ק כתב בפירוש ובשרשים שהאל"ף בקמץ חטף נעלם ארחותיה:

פסוק טז
ואיש לארצו. בספר אחד כתיבת יד ובשם דפוסים ישנים כתוב ואיש אל ארצו וברובן של ספרים כתוב לארצו:

פסוק כ
בימים ההם ובעת ההיא. זה כתוב ההם למערבאי ולמעלה בתחלת הפרשה בימים ההמה ואין בו מחלוקת:

פסוק כג
נגדע. בדפוסים חדשים הנו"ן בסגול אבל בישנים בכתובי יד מדוייקים בחירק:

פסוק כו
סלוה. ציווי בקמץ חטוף מפני דגשות הלמ"ד:

פסוק כט
אל יהי פלטה. לה קרי ולא כתיב נדרים פרק אין בין המודר מסורת ריש סדר ואלה הדברים וזהו אחת מן י' תיבות הנקראות ולא נכתבו וסימנם סדרתי ברות ועלתו כי בבל היא כסא המלוכה ובית המלכות וכן הוא אומר הלא רא היא בבל רבתא די אנהבניחא לבית מלכות וגו' ובה שקעה גלות ישראל ובטלה מלכותם ונבחרו מלכיהם ובישר ירמיהו הנביא אל שארית ישראו בנקמה ה' ממנה בשני עולמים וכתב אל יהי לה פליטה בעולם הזה והוסיף לה מבחוץ וכתב ואל יהי לה פליטה לעה"ב כן מצאתי כתוב בס"ס:
ככל אשר עשתה. מתחלפת ככל אשר עשתה זדה. עבר מלעיל. רד"ק:

פסוק לח
פסלים. חסר יו"ד קדמאה ע"פ המסורת בשופטים סימן ג' וכן הוא בספרים מדוייקים:
יקים:

פסוק מד
מגאון. הגימ"ל דגושה:
כי ארגיעה. ג' ב' מלא וחד חסר וסימנהון כי ארגיעה אריצנו לעיל סימן מ"ט אריצם לשון שקר (משלי י"ב:י"ט) וכן נמסר בספרים אחרים ב' מלא וחד חסר ולא מסייעי ובספר אחד כתיבת יד נמסר על דין דהכא לית חסר ועיין מה שכתב המגיה בסימן מ"ט לעיל ובמשלי סימן יב:
ארוצם. אריצם קרי:
יועדני. בסגול הדל"ת ובדגש הנו"ן שלא כמנהג כמו אשר למעלה בסימן מ"ט רד"ק בפירוש ומכלול דף מ"ג והגהת לוית חן שער ו' פ"ה:

פסוק מה
אם לא יסחבום. מי שחשב לכתוב לוא מלא בוא"ו ואל"ף טעה בין זה ובין האמור למעלה בסימן מ"טלפי שראה במסורת האומרת אם לוא יסחבום קדמאה הוא סבר שרוצה לומר לא קדמאה שבפסוק זה ולא היה דר"ל קדמאה דספר ירמיה:

פרק נא

פסוק ג
אל ידרך. אין דגש בדל"ת:

אל ידרך ידרך הדרך. חד מן מלין דכתיבין ולא קריין מסורת רות ונדרים פרק אין בין המודר:

אל ידרך וגו' ואל יתעל וגו'. ויונתן תרגם כמו אל לא ימתח וגו' ויש נסחאות כתיב לה בה"א לה ימתח דמתח קשתה ולה יסק בשריינה כן כתב רד"ק בשרשים שרש אלה:

פסוק יג

שכנתי. שכנת קרי:

אוצרת. בספרים מדוייקים חסר וא"ו תניינא כלישנא בתראה דאיתא במסורת ועיין מה שאכתוב בדברי הימים א' ט':

פסוק יד

נשבע ה' צבאות בנפשו. יש מסרה שלא תטעה ירמיהו נשבע ה' צבאות בנפשו עמוס קדמאה נשבע ה' להים) בקדשו תניינא נשבע ה' (אלהים) בנפשו רד"ק:

פסוק לד

אכלנו. אכלני קרי:

הממנו. הממני קרי:

נבוכדרצאר מלך בבל הציגנו. הציגני קרי:

בלענו. בלעני קרי:

מלא כרשו. הלמ"ד בקמץ ובמכלול דף קע"א כתוב כלשון הזה וריב"א כתב מלא כרשו בצידי אבל אנחנו מצאנוהו בקמץ בכל הספרים המדוייקים והמסורת עליו שנים בתרי לשני אין מלה קדמאה כתיב באל"ף בתראה כתוב בה"א ע"כ לשונו. פירוש קדמאה זה דירמיה והוא לשון מילוי בתראה כי אין מלה בלשוני (תהילים קל"ט:ד') שהוא ל' דבור:

הדיחנו. הדיחני קרי:

פסוק לו

ונקמתי. מי שכתב ונקמתי הנו"ן בקמץ טעה שהם שלשה בחירק על פי המסורת וסימן נמסר במקרא גדולה:

פסוק מו

משל על משל. כן הוא בדפוסים ישנים ובמקצת ספרים כתובי יד ומשל בוא"ו וכן כתוב בחילופים שבין מערבאי למדנחאי וכן נדפס בפי' רש"י ורד"ק והריא"ה ובמאיר נתיב ובספרים אחרים בלא וא"ו וזהו מחלוקת ישן כפי הנראה בספרים קדומים:

פסוק מח
מצפון יבוא לה השודדים. מה שתרגום יונתן מציפונא ייפון פירושא הוא ודין הוא חד מן י"ד דסבירין יבואו וקרינא יבוא וסימן נמסר במסרא גדולה סוף פ' שמיני ועיין עוד מ"ש ביחזקאל כ"ג:

פסוק נ
פלטים מחרב הלכו. רעי ע"פ המסורת וב' גדשים על הר ציון ששמם. ערום הלכו מבלי לבוש:

פסוק נב
ובכל ארצה יאנק חלל. במסו' יחזקאל כ"ז ומנה זה עם ה' ובכל דמטעין בהון דסבירין וכל:

פסוק נו
קשתותם. השי"ן דגושה והתי"ו רפויה בדפוס קדמון ובספרים מדוייקים כ"י וכן וכל קשתותיו דרכות (ישעיהו ה':כ"ח) והדומים להם כמו שכתבתי שם:

פסוק נז
וגבוריה. בדפוסים ישנים ובספרים כ"י מדוייקים מלא וא"ו אחר הבי"ת:

פסוק נח
ויגעו. ביו"ד האיתן לבד והיא מעמדת בגעיא לחסרון היו"ד פ"א הפעל. רד"ק. ואין בגימ"ל דגש אבל וייגעו עמים בדי אש חבקוק ב' בשני יודי"ן כמ"ש שם:

פסוק סא
כבאך. בכ"ף וכן ככלתך בסמוך. רד"ק:
וראית וקראת. שני הואוי"ן בגעיא:

פסוק סב
שממות. במקצת מדוייקים השי"ן במאריך:

פרק נב

פסוק א
חמיטל. חמוטל קרי:

פסוק יא
ויאסרוהו בנחשתים. הבי"ת בגעיא ורפה:
בבית. בית קרי:

פסוק יד
ואת כל חמות. לפי המסורת מלא וא"ו תניינא וכן הוא בס' מוגה:

פסוק טו
ואת יתר העם. הוא"ו בגעיא:

ואת יתר האמון. ובס' מלכים ואת יתר ההמון:

פסוק טז
ומדלות הארץ. ובספר מלכים ומדלת הארץ ושם מסרתי הסימניה:

פסוק כ
הים אחד. גירסאות משונות ראיתי בספרים במקצתם האחד כתיב אחד ק' ובקצת נסחאות ישנות כ"י כך היה כתוב בהם בתחלה ואח"כ נמחקה הה"א ובקצותם היה כתוב בתחלה אחד ואח"כ הוסיפו ה"א ומהמסורת שבידנו יש להכריע שכתיב וקרי אחד יען לא נמנה זה עם אותם דנסבין ה"א בריש תיבותא ולא קריין:

פסוק כא
קימה. קומה קרי:

פסוק כג
רוחה. מלעיל וכתיב בה"א וחד מלרע וכתיב אל"ף ונשא המון רוחא (דניאל ב':ל"ה):

פסוק כה
ואת ספר שר הצבא. במקצת ספרי הדפוס כתוב השר צבא ודבר זה ברור כי טעות נפל בדפוס כי בכל ספרים מדוייקים כתוב שר הצבא וכן הוא במסורת במקום הזה כמו שכתבתי בסוף ס' מלכים:

פסוק כז
ויגל יהודה. היו"ד בחירק ע"פ המסורת כמ"ש במלכים ב' י"ז ועיין עוד מ"ש במלכים ב' כ"ה:

פסוק כט
בשנת שמונה עשרה. מלא וא"ו עפ"ה:

לנבוכדראצר מירושלם. במקצת מקראות מהדפוס כתוב לנבוכדרצר הגלה מירושלם וכן הוא במאיר נתיב. אמנם בכל ספרים מדוייקים כ"י אין בהם מלת הגלה וכן מתורגם לנבוכדרצאר מירושלם:

פסוק לא
הכליא. הכלוא קרי:

פסוק לב

מלכים. המלכים קרי:

פסוק לג

ושנה. בה"א ודמלכים באל"ף כמ"ש שם:

ואכל לחם. מלרע שלא כמנהג כחברו דמלכים:

תמיד כל ימי חייו. זהו א' מן ד' חסרים יו"ד בקריאה וסימן נמסר בסוף מלכים אבל כל ימי חייו שבסמוך בשני יודי"ן: